

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY

KAAM
YAYINLARI

OLBA
XXIII

(Ayrıbasım / Offprint)

MERSİN
2015

KAAM YAYINLARI
OLBA
XXIII

© 2015 Mersin Üniversitesi/Türkiye

ISSN 1301 7667

Yayıncı Sertifika No: 14641

OLBA dergisi;
ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST
ve

TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir. Makalelerdeki görüş, düşünce ve bilimsel değerlendirmelerin yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

The articles are evaluated by referees. The legal responsibility of the ideas,
opinions and scientific evaluations are carried by the author.

OLBA dergisi, Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.
Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of KAAM.

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the journal OLBA..

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.

Articles should be written according the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Yrd. Doç. Dr. Deniz Kaplan

OLBA'nın yeni sayılarında yayımlanması istenen makaleler için yazışma adresi:
Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül
Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü
Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin - TURKEY

Diğer İletişim Adresleri
Other Correspondance Addresses

Tel: 00.90.324.361 00 01 (10 Lines) 4730 / 4734

Fax: 00.90.324.361 00 46

web mail: www.kaam.mersin.edu.tr

www.olba.mersin.edu.tr

e-mail: sdurugonul@gmail.com

kaam@mersin.edu.tr

Baskı / Printed by

Oksijen Basım ve Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

100. Yıl Mah. Matbaacılar Sit. 2. Cad. No: 202/A Bağcılar-İstanbul

Tel: +90 (212) 325 71 25 Fax: +90 (212) 325 61 99

Sertifika No: 29487

Dağıtım / Distribution

Zero Prod. Ltd.

Tel: 00.90.212.244 75 21 Fax: 00.90.244 32 09

info@zerobooksonline.com www.zerobooksonline.com/eng

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM)
YAYINLARI-XXIII

MERSIN UNIVERSITY
PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY
(KAAM)-XXIII

Editörler

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS
Deniz KAPLAN

OLBA Bilim Kurulu

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN
Prof. Dr. Fikri KULAKOĞLU
Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL
Prof. Dr. Marion MEYER
Prof. Dr. Susan ROTROFF
Prof. Dr. Kutalmış GÖRKAY
Prof. Dr. İ. Hakan MERT
Prof. Dr. Eda AKYÜREK-ŞAHİN
Prof. Dr. Yelda OLCAY-UÇKAN

MERSİN
2015

*Vefat Eden Meslektaşlarımızı
Saygı ile Anıyoruz...*

Prof. Dr. Halet ÇAMBEL

Prof. Dr. Klaus SCHMIDT

Prof. Dr. Sencer ŞAHİN

Prof. Dr. Kutlu EMRE

İçindekiler/Contents

Halil Tekin

Yukarı Mezopotamya'nın İlk Boyalı Çanak-Çömlekleri: Hassuna, Samarra ve Halaf: Yeni Yorumlar ve Yaklaşımlar. Bölüm 1: Hassuna ve Samarra (The First Painted Potteries of the Upper Mesopotamia: Hassuna, Samarra and Halaf. New Interpretations and Approaches. Volume 1: Hassuna and Samarra) 1

A. Tuba Ökse

Diyarbakır Kentinin En Eski Yerleşimi: İçkale'deki Amida Höyük (The Earliest Settlement of the City of Diyarbakır: Amida Höyük at İçkale) 59

Cengiz Çetin

Isparta Müzesi'ne Ait Bir Grup Tunç Silah Hakkında Değerlendirme (A Research on a Group of Bronze Weapons in the Museum of Isparta) 111

Sabri Arıcı

Phokaia'daki Palmiye Sütun Başlığı ve Kökeni (Das Palmenkapitell in Phokaia und seine Herkunft) 153

Sevgi Sarıkaya

Daskyleion Dynastes'lik Sisteminde Artabazos'un Rolü (Artabazos's Role in the Dascylium Dynastic Systems) 175

Hatice Körsulu

Nagidos Kazısından Ele Geçen Klasik ve Hellenistik Dönem Kandilleri: Attika ve Yerel Üretimler (Klassische und Hellenistische Lampen von Nagidos: Attika und der lokalen Produktion) 199

Turgay Yaşar Yedidağ

Dorylaion Kalıp Yapımı Kaseleri (Dorylaion Mold Made Bowls) 235

Hüseyin Metin – B. Ayça Polat Becks

Burdur Müzesi Metal Kandilleri (Metal Lamps in the Burdur Museum) 273

Erdoğan Aslan <i>Kekova Adası 2012-2013 Yılı Sualtı Araştırmalarında Bulunan Amphoraların Tipolojik Değerlendirmesi</i> (<i>Typological Assessment of the Amphorae Found in the 2012-2013 Kekova Island Underwater Survey</i>)	321
Murat Çekilmez <i>Hyllarima'dan Bir Grup Figürin</i> (<i>A Group of Figurines from Hyllarima</i>)	371
Hüseyin Uzunoglu <i>Bursa Müzesi'nden Ölü Ziyafeti Sahneli Yeni Mezar Stelleri</i> (<i>New Funerary Inscriptions with 'Totenmahreliefs' from the Museum of Bursa</i>)	397
Aytekin Büyükközer <i>Isauria Bölgesi'nden Bir Kaya Anıtı: Basamaklı Sunak mı? Mezar mı?</i> (<i>A Rock Monument from the Isauria Region: Is it a Stepped Altar or a Grave?</i>)	417
Fahriye Bayram <i>Hahuli Triptiği ve Martha-Maria Alania</i> (<i>The Triptych of Hahuli and Martha-Maria Alania</i>)	447
Ayşe Aydın <i>İzmir Arkeoloji Müzesi İle Tarih ve Sanat Müzesi'nde Bulunan Ampullalar</i> (<i>Ampullae Finds in the İzmir Archaeology and in the History and Art Museums</i>)	487
Şener Yıldırım <i>Side Müzesi'nden Bir Geç Antik Çağ Çeşmesi</i> (<i>A Late Antique Fountain from the Museum of Side</i>)	515
Stephan Westphalen <i>Die Kirche von Işıkkale</i> (<i>Işıkkale Kilisesi</i>)	535
Eberhard Zangger – Serdal Mutlu <i>Troia'daki Yapay Limanlar ve Su Mühendisliği:</i> <i>Bir Jeo-Arkeolojik Çalışma Hipotezi</i> (<i>Artificial Ports and Water Engineering at Troy:</i> <i>A Geo-Archaeological Working Hypothesis</i>)	553

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI ‘OLBA’

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez basılır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayında gönderilmiş olması gerekmektedir.

1998 yılından bu yana basılan Olba; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu'ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Antropoloji, Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ve Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi alanlarında yazılmış makaleleri kapsamaktadır.

Yayın İlkeleri

1. a. Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
b. Metin 10 punto; özet, dipnot, katalog ve bibliyografya 9 punto olmak üzere, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
c. Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
d. Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Noktalama (tireler) işaretlerinde dikkat edilecek hususlar:
  - a. Metin içinde her cümlemin ortasındaki virgülden ve sonundaki noktadan sonra bir tab boşluk bırakılmalıdır.
  - b. Cümle içinde veya cümle sonunda yer alan dipnot numaralarının herbirisi noktalama (nokta veya virgül) işaretlerinden önce yer almalıdır.
  - c. Metin içinde yer alan “fig.” ibareleri, küçük harf ile ve parantez içinde verilmeli; fig. ibaresinin noktasından sonra bir tab boşluk bırakılmalı (fig. 3); ikiden fazla ardışık figür belirtiliyorsa iki rakam arasına boşluksuz kısa tire konulmalı (fig. 2-4). Ardışık değilse, sayılar arasına nokta ve bir tab boşluk bırakılmalıdır (fig. 2. 5).
  - d. Ayrıca bibliyografya ve kısaltmalar kısmında bir yazar, iki soyadı taşıyorsa soyadları arasında boşluk bırakmaksızın kısa tire kullanılmalıdır (Dentzer-

Feydy); bir makale birden fazla yazarlı ise her yazardan sonra bir boşluk, ardından uzun tire ve yine boşluktan sonra diğer yazarın soyadı gelmelidir (Hagel – Tomaschitz).

3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII.

Dipnot (kitaplar için)

Richter 1977, 162, res. 217.

Dipnot (Makaleler için)

Oppenheim 1973, 9, lev.1.

Diğer Kısaltmalar

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	Bakınız

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece “fig.” kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. (Levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır).
5. Word dökümanına gömülü olarak gönderilen figürler kullanılmamaktadır. Figürlerin mutlaka sayfada kullanılması gereken büyüklükte ve en az 300 pixel/inch çözünürlükte, photoshop tif veya jpeg formatında gönderilmesi

gerekmektedir. Adobe illustrator programında çalışılmış çizimler Adobe illustrator formatında da gönderilebilir. Farklı vektörel programlarda çalışılan çizimler photoshop formatına çevrilemiyorsa pdf olarak gönderilebilir. Bu formatların dışındaki formatlarda gönderilmiş figürler kabul edilmeyecektir.

6. Figürler CD'ye yüklenmelidir ve ayrıca figür düzenlemesi örneği (layout) PDF olarak yapılarak burada yer almalıdır.
7. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
8. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
9. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
10. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
11. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
12. Metnin word ve pdf formatlarında kaydı ile figürlerin kopyalandığı iki adet CD (biri yedek) ile birlikte bir orijinal ve bir kopya olmak üzere metin ve figür çıktısı gönderilmelidir.
13. Makale içinde kullanılan özel fontlar da CD'ye yüklenerek yollanmalıdır.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

Scope

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is November of each year.

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on antropology, prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (and ancient languages and cultures), ancient history, numismatics and early christian archeology of Asia Minor, the Mediterranean region and the Near East.

Publishing Principles

1. a. Articles should be written in Word programs.
b. The text should be written in 10 puntos; the abstract, footnotes, catalogue and bibliography in 9 puntos ‘Times New Roman’ (for PC and for Macintosh).
c. Footnotes should take place at the bottom of the page in continous numbering.
d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choises (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Punctuation (hyphen) Marks:
  - a. One space should be given after the comma in the sentence and after the dot at the end of the sentence.
  - b. The footnote numbering within the sentence in the text, should take place before the comma in the sentence or before the dot at the end of the sentence.
  - c. The indication fig.:
    - * It should be set in brackets and one space should be given after the dot (fig. 3);
    - * If many figures in sequence are to be indicated, a short hyphen without space between the beginning and last numbers should be placed (fig. 2-4); if these are not in sequence, a dot and space should be given between the numbers (fig. 2. 5).

d) In the bibliography and abbreviations, if the author has two family names, a short hyphen without leaving space should be used (Dentzer-Feydy); if the article is written by two or more authors, after each author a space, a long hyphen and again a space should be left before the family name of the next author (Hagel – Tomaschitz).

3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbreviations’ used in the footnotes should be explained in the ‘Bibliography’ part. The bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977   Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliography (for articles):

Corsten 1995   Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII.

Footnotes (for books):

Richter 1977, 162, fig. 217.

Footnotes (for articles):

Oppenheim 1973, 9, pl.1.

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit.	in the work already cited
idem	an author that has just been mentioned
ff	following pages
et al.	and others
n.	footnote
see	see
infra	see below
supra	see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation ‘fig.’ should be used in continous numbering (remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviaton should not be used).

5. Figures, embedded in Word documents can not be used. Figures have to be in the length in which they will be used in the page, being at least 300 pixel/ inch, in photoshop tif or jpeg format. Drawings in adobe illustrator can be sent in this format. Drawings in other vectoral programs can be sent in pdf if they can't be converted to photoshop. Figures sent in other formats will not be accepted.
6. Figures should be loaded to a CD and a layout of them as PDF should also be undertaken.
7. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
8. A list of figures should take part at the end of the article.
9. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
10. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
11. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German .
12. The text in word and pdf formats as well as the figures should be loaded in two different CD's; furthermore should be sent, twice the printed version of the text and figures.
13. Special fonts should be loaded to the CD.

KEKOVA ADASI 2012-2013 YILI SUALTI ARAŞTIRMALARINDA BULUNAN AMPHORALARIN TİPOLOJİK DEĞERLENDİRMESİ

Erdoğan ASLAN*

ABSTRACT

Typological Assessment of the Amphorae Found in the 2012-2013 Kekova Island Underwater Survey

An underwater survey was carried out along the shore of the Kekova Island and its surrounding in 2012-2013. Besides the shipwrecks also in the settlement many archaeological finds such as pots for daily use and many amphorae were found. The discovery of commercial amphorae in high numbers and various types is of importance due to the fact that it indicates intense trade in the region. Thirtyfive forms of amphorae found in the underwater survey were classified typologically in eleven groups: Syrian-Palestine Region, Archaic-Classic Period Greek Amphorae, Hellenistic Period Greek Amphorae, Western Mediterranean-Italian Amphorae, Lustrina, Tripolitania, Cilician Region, Aegean Amphorae, Levantine Amphorae, Marmara and North African Amphorae. The amphorae found in the area indicate that marine trade was practiced in the region continuously from the 7th century BC until the 7th century AD. Activity was intensified between the 4th and 7th centuries AD in Cilicia, the Levantine and North Africa. It is deduced that the Kekova Region was an important centre where almost all Mediterranean trade activities can be observed continuously from the Archaic Period until the Late Antique Period due to the fact that it was located in the middle of the east-west marine trade route along the southern coast of Anatolia.

Keywords: Kekova Island, Underwater Research, Transport Amphorae, Sea Trade, Sunken City.

ÖZET

Kekova Adası ve kıyılarında 2012-2013 yıllarında sualtı araştırmaları gerçekleştirilmiştir. Yapılan araştırmalarda karasal alanda tespit edilen ada-kent yerleşiminin yanında sualtında da çok sayıda mimari yapı elemanı, günlük kullanım kapları, gemi batıkları ile binlerce ifade edilebilecek sayıda ve çok farklı

---

* Dr. Erdoğan Aslan, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü, Konya/Türkiye.
E-posta: erdoganaslan@gmail.com

tipte adeta seramik çöplüğünü anımsatan amphora kalıntısı da tespit edilmiştir. Sualtı yüzey araştırmasında bu denli yüksek sayıda ve tipte ticaret amphorasının bulunması, antik çağda bölgede ve ada üzerindeki yerleşimde yoğun bir ticarete işaret etmesi açısından önem taşımaktadır. Bulunan amphoralar tipolojik olarak sınıflandırıldığında Otuz beş farklı form tespit edilmektedir. Bu formlar Suriye-Filistin Bölgesi, Arkaik-Klasik Dönem Grek Amphoraları, Helenistik Dönem Grek Amphoraları, Batı Akdeniz-İtalya Amphoraları, Lusitania, Tripolitania, Kilikia Bölgesi Amphoraları, Ege Amphoraları, Doğu Akdeniz Amphoraları, Marmara ve Kuzey Afrika Amphoraları olmak üzere On bir başlık altında toplanabilmektedir. Alanda bulunan amphoralar İ.Ö. 7. yüzyıldan İ.S. 7. yüzyıla kadar bölgede kesintisiz olarak deniz ticaretin yapıldığına işaret etmekte ancak yoğunluğun daha çok İ.S. 4.-7. yüzyıllar arasında Kilikia, Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika kökenli olarak arttığı görülmektedir. Kekova Bölgesi, Anadolu'nun güney kıyılarında antik çağdaki doğu-batı yönlü deniz ticaret rotasının ortasında bulunması ile Arkaik Dönemden Geç Antik Çağa kadar neredeyse tüm Akdeniz ticari faaliyetinin kesintisiz olarak izlenebildiği önemli bir merkez olarak karşımıza çıkmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Kekova Adası, Sualtı Araştırması, Ticari Amphora, Deniz Ticareti, Batık Şehir.

Giriş

Antalya İli, Demre İlçesi sınırları içinde yer alan, yaklaşık 8 km. uzunluğunda 1.2 km. genişliğinde ülkemizin Akdeniz'deki en büyük adası olan Kekova Adası ve kıyılarında 2012-2013 yıllarında sualtı araştırmaları gerçekleştirilmiştir¹. Yapılan araştırmalarda karasal alanda tespit edilen ada-kent yerleşiminin yanında sualtında da çok sayıda mimari yapı elemanı, günlük kullanım kapları, gemi batıklarının yanında binlerle ifade edilebilecek sayıda ve çok farklı tipte adeta seramik çöplüğünü anımsatan amphora kalıntısı da tespit edilmiştir². Sualtı yüzey araştırmasında bu denli yüksek sayıda ve tipte ticari amphora bulunması, antik çağda bu bölgede yoğun bir ticaretin gerçekleştiğini işaret etmesi açısından önem taşımaktadır. Bölgede yapılan daha önceki sualtı araştırmalarında alanda çok sayıda kalıntının olduğu rapor edilmiş, lokal birkaç batık alanı çalışmalara konu edilmiş ancak genele yönelik bir tipoloji ve değerlendirme yapılmamıştır³.

¹ Söz konusu yüzey/sualtı araştırmaları Selçuk Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinatörlüğü (12401039 nolu BAP Projesi) ve Selçuk Üniversitesi İleri Teknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi Müdürlüğü'nün katkıları ile gerçekleştirilmiştir.

² 2012-2013 yılı araştırmaları kapsamında Kekova Adası'nın yaklaşık 20 kilometre olan ada kıyı hattının sadece Tersane Koyu, Kuzey Yerleşimin bir bölümü ve Karaöz Mevki adı verilen bölgede araştırma yapılmıştır. İleriki yıllarda yapılacak çalışmalarda bu sayının artacağı kuşkusuzdur.

³ 1983 yılında tersane koyu yakınlarında İ.Ö. 7. yüzyıla tarihlenen Mısır kökenli parçalanmış halde amphoraların bulunduğu bir batık ve bu batığın yakınında İ.S. 6. yüzyıla tarihlenen İsrail kökenli

Bu çalışmada, Kekova Adası kıyılarında bulunan amphoraların tipolojisini saptayarak gruplandırmak, bu amphoralara tarihleme önerisinde bulunmak ve bu amphora formları ışığında yerleşimin deniz yolu ile yapılan ticari ilişkilerini, dönemini ve kapsamını değerlendirmek amaçlanmaktadır.

Amaca yönelik olarak karşılaşılan zorlukların başında çalışmanın sualtında yapılması, sualtında çalışma süresinin kısıtlı olması ve alınan izin gereği fiziksel müdahale yapılamaması gibi nedenlerle sualtında bulunan binlerce parçadan form özelliklerini en iyi yansıtan birer örnek seçilerek, toplam 35 amphoranın tipolojisi çalışılmıştır. Bilindiği üzere amphora tipolojisi çalışmalarında petrografik analizler ve renk kodları da amphoraların kökeni ve üretim yerleri noktasında kullanılan verilerdir. Ancak sualtında fiziksel müdahale yapılmadan bu verilerin toplanması mümkün olamamıştır. Bu nedenle çalışmamızda yer alan amphoraların sadece form özellikleri ile değerlendirilmiş ve benzerleri ile karşılaştırılarak tarihlendirme önerileri yapılabilmektedir.

Buluntu Yerleri ve Tipler

Bu çalışmada yer verilen amphoralar Kekova Adası'nın üç ayrı bölgesinde yapılan sualtı araştırmalarında bulunmuştur. Birinci bölge, adanın kuzeybatı ucunda yer alan Tersane Koyu yakınlarında 15-25 metre derinlikteki Kıbrıs ve Mısır batığının bulunduğu alanıdır. İkinci bölge, adanın kuzeye bakan yamacında yer alan ve Kuzey Yerleşim olarak adlandırdığımız kıyı şeridinin önündeki 12-30 metre derinlikteki araştırma alanı ve üçüncü bölge ise adanın güneydoğu ucunda yer alan Karaöz Mevkii'nde bulunan, 11-30 metre derinlikteki araştırma alanıdır (fig. 6). Çalışmamızda yer verilen 35 farklı tip amphora üretim yerlerine ve tarihlerine göre sınıflandırıldığında Suriye-Filistin Bölgesi (1 form), Arkaik-Klasik Dönem Grek Amphoraları (3 form), Helenistik Dönem Grek Amphoraları (4 form),

---

ikinci bir batık tespit edilmiştir (Yıldız 1984, 23.); 1996 yılında bölgede yapılan araştırmalarda aynı batık alanında Samos ve Milet amphoralarının da olduğu kaydedilmiştir (Pulak 1997, 320); 2004 yılında daha önce tespiti yapılmış olan iki batıktan tekrar söz edilmekte ve bir ekleme yapılmamaktadır (Köyağasıoğlu 2005, 105.); 2005 yılında Ege ve Akdeniz'de Sualtı Kültür Mirası Envanter Çalışması kapsamında Tersane Koyu yakınında İ.S. 4-7. yüzyıllara tarihlenen Kekova, Bizans Batığı (I) ve (II) adı verilen iki batık tespit edilmiştir (Özdaş 2006, 438); 2008-2010 yılında İ.S. 5-6. yüzyıla tarihlenen amphora parçalarının bulunduğu, Kekova İçada Bizans Batığı olarak adlandırılan batık tespit edilmiş ve batıklar üzerinde çizim ve petrografya çalışmaları yapılarak, 2011 yılında İ.Ö. 6. yüzyıla tarihlenen Kıbrıs Batık alanına ait amphoralar yayımlanmıştır (Özdaş 2009, 433; Greene v.d. 2011, 60.).

Batı Akdeniz-İtalya Amphoraları (5 form), Lustinia (1 form), Tripolitania (1 form), Kilikia Bölgesi Amphoraları (4 form), Ege Amphoraları (5 form), Doğu Akdeniz Amphoraları (3 form), Marmara (1 form) ve Kuzey Afrika Amphoraları (7 form) olmak üzere 11 başlık altında toplanabilmektedir.

Suriye-Filistin Bölgesi Amphoraları (Kat. no. 1)

Sepet Kulplu Kıbrıs Amphoraları

Kıbrıs'ta üretildiği düşünülen⁴ bu amphoralar karakteristik sepet formulu yüksek kulplara sahiptir⁵. İ.Ö. 8. yüzyılın sonunda üretilmeye başlanan, zeytinyağı ve şarap⁶ taşıdığı anlaşılan formun erken örnekleri 65-70 cm. yüksekliğe, gövde aynı oranda genişliğe sahiptir ve sepet kulplar ağız kenarını aşmaktadır⁷. İ.Ö. 5. yüzyıldan sonra üretilen örneklerde amphoranın boyunun uzadığı ve gövde formunun incelenerek kapasitelerinin azaldığı bilinmektedir. Sepet kulplu amphoraların İ.Ö. 4. yüzyıla tarihlenen örnekleri Tell Sukas'ta ve İ.Ö. 2. yüzyıla tarihlenen örnekleri ise Tell Kazel'de bulunmuş olması uzun yıllar kullanımda kaldığını göstermektedir⁸. Kıbrıs'daki merkezler⁹, Anadolu'nun güney kıyıları ve Doğu Akdeniz'de yayılım gösteren formun örnekleri çalışmamızda Kekova Bölgesinde yer alan Tersane Koyu'nun kuzeybatısında kıyıdan yaklaşık 20 metre açıkta ve 15-20 metre arası değişen derinlikteki batık alanında bulunmaktadır. Söz konusu batık alanında kırılmış durumda çok sayıda Sepet Kulplu Kıbrıs Amphora parçası ile az sayıda Milet-Samos grubu amphora parçası ve yine az sayıda mortar tipi kap bulunmaktadır. Alanda bulunan çok sayıdaki kulp

⁴ Alkaç 2013, 109 vd. "Sepet kulplu amphoralar, Doğu Akdeniz Bölgesi'nin en erken amphora grupları arasında yer almaktadır ve formun üretim yeri konusu problemlidir. Bu gruba ait atölye, fırın veya atık tabakalarına henüz saptanamamış olması, üretim yeriyle ilgili tartışmaların özellikle Suriye-Fenike ve Kıbrıs üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur. Kıbrıs'ta bulunmuş bir Sepet Kulplu amphora üzerinde adanın hece alfabetisiyle oluşturulmuş yazıtın tespit edilmesi, tipin burada üretilmiş olabileceğini ortaya koymuştur. Ayrıca Kıbrıs Salamis'te M.Ö. VII. yüzyılın ortası-VI. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen tabakalarda yoğun ele geçmiştir. Bunun sonucunda, Kıbrıs'ın Sepet Kulplu amphoraların üretim yeri olabileceği konusundaki fikirleri güçlendirmiştir. Ayrıca Beyrut'taki kazılarda ele geçen Sepet Kulplu amphoralarda üç değişik kil örneğinin saptanması, Kıbrıs dışında Levant Bölgesi'nde de üretilmiş olabilecekleri ihtimalini doğurmuştur "

⁵ Şenol 2009, 102.

⁶ İ.Ö. 3. yüzyıl kaynaklarında Kıbrıs şarabının Mısır'da birçok merkeze ithal edildiği yer almaktadır (Şenol 2009, 104).

⁷ Şenol 2009, 102.

⁸ Şenol 2009, 103.

⁹ Cankardeş Şenol 2006, 130.

ve gövde parçaları form verecek niteliktedir ve özellikle kulp kısımları oldukça korunmuştur. Bu amphoralar, dışa yuvarlatılmış konik bir ağza ve kısa boyuna, omuz üzerinde ağız kenarını oldukça aşan yuvarlak kesitli dikey kulplara, omuzdan gövdeye keskin geçiş yapan kalın ovoidal gövde formuna ve düz bir kaideye sahiptir (fig. 1.1, 3.1). Benzerleri, Anamur¹⁰, Silifke¹¹, Marmaris¹², Taşucu¹³, Bodrum¹⁴ Müzeleri'nde ve Tell Keisan¹⁵ ile Kelenderis¹⁶ kazılarında bulunmakta ve İ.Ö. 7. yüzyıla tarihlendirilmektedirler. Çalışmamızda yer alan Sepet Kulplu Kıbrıs amphoraları bölgede daha önce araştırma yapan çeşitli araştırmacılar tarafından da İ.Ö. 7. yüzyıla tarihlendirilmişlerdir¹⁷. Çalışmamızdaki formun profili ilgili yayınlardaki çizimlerinden farklılık göstermektedir. Bu amphoralar, benzerleri Kelenderis kazılarında açığa çıkarılan ve halen Silifke Müzesi'nde bulunan Sepet kulplu amphoralardan Tip 1 olarak sınıflandırılan guruba girmekte ve İ.Ö. 700-550 yılları arasına tarihlendirilmektedirler¹⁸.

Arkaik-Klasik Dönem Grek Amphoraları (Kat. no. 2-4)

Arkaik Samos Amphorası

Samos'ta amphora üretimi, İ.Ö. 7. yüzyıldan itibaren başladığı düşünülmektedir¹⁹. Erken dönemde Batı Akdeniz, Batı Anadolu ve Doğu Akdeniz'deki merkezlerde yoğun bir dağılım gösteren²⁰ Samos amphoralarının küresel, kalın ve ağız kenarına, kısa bir boyuna, boyundan omuza inen yay formunda kulplara, kaideye doğru daralan şişkin gövde yapısına ve düz biten alçak halka kaideye sahip oldukları görülmektedir²¹. İ.Ö. 6. yüzyıl ile İ.Ö. 5. yüzyıl arasında küçük detaylar dışında Miletos amphoralarıyla birbirine oldukça benzemeleri nedeniyle tartışmalı olan üretim

¹⁰ Zoroğlu v.d. 2009, 38, Res. 2. 1.

¹¹ Alkaç 2013, 110.

¹² Şenol 2003, 3.

¹³ Şenol 2009, 186.

¹⁴ Alpözen v.d. 1995, 70.

¹⁵ Alkaç 2013, 110.

¹⁶ Zoroğlu 1996, 276.

¹⁷ Frey 1984, 4; Yıldız 1984, 23; Pulak 1997, 313; Hentschel 2004, 12; Köyağasioğlu 2006, 105; Greene v.d. 2011, 62.

¹⁸ Zoroğlu 2013, 37, Fig. 1, Table 1.

¹⁹ Doğer 1991, 14; Şenol 2009, 107; Okan 2013, 129.

²⁰ Okan 2013, 129.

²¹ Cook – Dupont 1998, 164; Şenol 2009, 107.

yerleri sonucu Miletos-Samos grubu olarak genel bir adlandırmaya gidilen form daha sonraki çalışmalarda tekrar ele alınmış ve daha kapsamlı bir sınıflandırma çalışması yapılmıştır²². Tersane Koyu'nun kuzeybatısında bulunan ve Kıbrıs sepet kulplu amhoralara ait batık alanında az sayıda ve kırık durumda bulunan bu formun sadece ağız ve bir kulpu sağlam kalmış durumdadır. Oval bir gövdeye sahip olduğu bilinen amphora dışa taşkın, kalınlaştırılmış bilezik formlu ağız kenarına, omuza doğru daralan kısa konik boyuna, boyundan başlayarak hafifçe yükselip yay biçiminde dar bir kavisle omuza inen kulplara sahiptir (Fig. 1.2, 3.2). Bölgede daha önceki yıllarda yapılan araştırmalarda bu formun iki örneği sualtından çıkarılarak Bodrum Müzesi'ne teslim edilmiş²³ ve bir tanesi daha sonraki yıllarda yayımlanmıştır²⁴. Arkaik dönem Samos amphoralarının tarihlendirilmesi noktasında Giglio Adası kıyısında bulunan Arkaik Dönem batığında ele geçen amphoralar²⁵ ile Etruria, İtalya, Sicilya, Rhodos, Khios, Mısır'da²⁶ bulunan ve buldukları konteks yardımıyla İ.Ö. 600 yılına tarihlenen amphoralar önemlidir. Ayrıca İzmir²⁷, Çeşme²⁸, Bodrum²⁹ Müzeleri'ndeki benzer örnekleri İ.Ö. 7. yüzyıl sonu İ.Ö. 6. yüzyıl başlarına tarihlendirilmektedir. Kekova'da da bulunan Samos amphorası benzerleri ile karşılaştırıldığında İ.Ö. 6. yüzyılın başlarına tarihlendirilebilmektedir.

Korinth A Tipi Amphora

Korinth'de ticari amphora üretimi İ.Ö. 8. yüzyıl sonunda başlayarak İ.Ö. 2. yüzyıla kadar devam etmektedir³⁰ ve Grek kolonileri başta olmak üzere İtalya, Sicilya, Atina, Olympia, Korfu, gibi merkezlerde yayılım göstermektedir³¹. Korinth A ve Korinth B olarak iki ana tipi bulunan formun Tip A örnekleri dikdörtgen kesitli ağız kenarı, erken dönemde ovoidal, İ.Ö. 6. yüzyıldan itibaren ise küresel gövde ve düz bir dip yapısına sahiptir, Tip B formunda ise oval ağız kenarına birleşen kulplar, ovoid gövde ve

²² Grace 1971, 52 vd.; Cook – Dupont 1998, 166; Şenol 2009, 108; Sezgin 2012, 203.

²³ Pulak 1997, 321.

²⁴ Greene v.d. 2011, 63.

²⁵ Okan 2013, 129.

²⁶ Greene v.d. 2011, 64.

²⁷ Sezgin 2012, 203, Fig. 9.

²⁸ Okan 2013, 129, Fig. 4.

²⁹ Pulak 1997, 320; Greene v.d. 2011, 63.

³⁰ Şenol 2009, 120.

³¹ Alpözen v.d. 1995, 41; Dündar 2012, 46.

sivri bir dip yapısı görülür³². Kekova Adası'nın güneydoğu ucunda Karaöz Mevkii'nde bulunan amphora, hafif dışa taşkın ince halka biçiminde dudak yapısı, kısa ve geniş bir boyun ve dudak kenarından başlayarak kavisli bir biçimde omuza inen oval kesitli kulp yapısı ile Korinth A tipine dahil edilmektedir (Fig. 1.3, 3.3). Kekova Adası Kıbrıs batığı alanında daha önceki araştırmalarda başka bir Korinth amphorası daha tespit edilmiş ve sualtından çıkarılarak Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi'ne teslim edilmiştir³³. Bodrum Müzesi'nde başka benzer örnekleri de bulunan bu amphora İ.Ö. 7. yüzyılın sonu - İ.Ö. 6. yüzyılın başına tarihlendirilmektedir³⁴. Bu örneklerde de görüldüğü üzere İ.Ö. 6. yüzyılın son çeyreğinde Korinth amphoralarının kulp başlangıçları dudaktan boyuna inmektedir³⁵ ancak Kekova Karaöz Mevkii'nde bulunan Korinth amphorasında kulplar dudak kenarından başlamaktadır. Bu yapısı ile daha erken bir form olmalıdır ve İ.Ö. 6. yüzyılın ikinci yarısındaki bir tarihe verilebileceği önerilmektedir.

Lesbos Amphorası

Üretim yeri Lesbos Adası olduğu bilinen bu tip amphoralar, İ.Ö. 7. yüzyıldan Helenistik Dönem kadar Karadeniz kolonileri başta olmak üzere tüm Akdeniz pazarına yayılmıştır³⁶. İlk örneklerinde boyun ve kulplar kısa, gövde ovoidal ve alçak halka kaideye sahip olan form İ.S. 6. yüzyıldan itibaren dışa çekik dikdörtgen kesitli ağız kenarına, yuvarlak kesitli kulplara, ovoid gövde ve alçak halka kaideye sahiptir³⁷. Bu form özellikleri İ.Ö. 5. yüzyılın ortalarına kadar devam etmiş ancak gövde formu giderek incelmıştır. Lesbos amphoralarının İ.Ö. 4. yüzyıl sonuna kadar genel form karakterini koruduğu ancak omuzdan gövdeye geçişin keskinleştiği ve gövdenin incelerek kapasitelerinin azaldığı görülmektedir³⁸. Karaöz Mevkii olarak adlandırılan alandaki amphora grubu içinde yer alan Lesbos amphorası, ucu yuvarlaklaştırılmış hafif dışa taşkın bilezik dudak, silindirik ve uzun bir boyun, dudağın altından başlayarak omuzda son bulan oval kesitli dikey kulplara sahiptir (fig. 1.4, 3.4). Bu tip amphoralar Anadolu

³² Lawall 1995, 58; Şenol 2009, 121.

³³ Pulak 1997, 313.

³⁴ Alpözen v.d. 1995, 41; Greene v.d. 2011, 62.

³⁵ Greene v.d. 2011, 64.

³⁶ Doğer 1991, 102; Şenol – Aşkın 2007, 249 vd.; Şenol 2009, 112; Sezgin 2012, 201; Okan 2013, 127.

³⁷ Cook – Dupont 1998, 156; Şenol – Aşkın 2007, 249.

³⁸ Cook – Dupont 1998, 1158; Şenol – Aşkın 2007, 250 ; Şenol 2009, 112.

kıyıları, Ege ve Yunanistan'daki kıyı yerleşimlerinde görülmekte³⁹, benzeri, Çeşme Müzesi'nde İ.Ö. 470-460 yıllarına⁴⁰, Bodrum Müzesi'nde İ.Ö. 425-400 yıllarına⁴¹, Karadeniz'de bulunan merkezlerde ve Kerameikos'da İ.Ö. 5. yüzyılın üçüncü çeyreğine tarihlendirilmektedir⁴². Çalışmamızda yer alan örnekte dudak ince bir halka durumuna gelmiş, boyun uzamış, kuplar dudanın altından başlayarak aşağıya doğru önce dışa sonra hafif içe kavis yapmaktadır. Bu formun benzerleri Py tarafından A-GRE Lesb6 olarak sınıflandırılmaktadır⁴³. Kekova'da bulunan Lesbos amphorası da bu gruba dahil edilmekte ve İ.Ö. 400-350 yılları arasına tarihlendirilmektedir.

Hellenistik Dönem Grek Amphoraları (Kat. no. 5-8)

Zenon A Tipi Knidos Amphorası

Arkaik Dönemden Geç Antik Döneme kadar Knidos, Anadolu ve Ege Bölgesi'ndeki önemli amphora üretim merkezleri arasında yer almaktadır⁴⁴. Özellikle Hellenistik Çağ'da Rhodos ile rekabet halinde olan Knidos amphoralarının Atina ve Delos'ta yapılan kazılarda büyük miktarlarda ele geçmiş olması, Akdeniz pazarında bu çağda Knidos şarabının oldukça yaygın olduğunu göstermektedir⁴⁵. Erken örnekleri Miletos amphoralarına benzerliğiyle tanınan Knidos amphoraları İ.Ö. 260'larda mantar biçimli olan ağız kenarı daralarak kalın bir bant haline gelmiş, İ.Ö. 240'larda ise kanonik ağız kenarına kavuşmuştur. Bu dönemde boyun kalınlaşmış, kaideye doğru daralan geniş bir karın ve topaç dipten gelişmiş sivri dip yapısı ile karakteristik bir forma kavuşmuştur⁴⁶. Çalışmamızdaki Kekova Adası Kuzey Yerleşim önünde yaklaşık 20 metre derinlikte bulunan amphora parçası, gövdenin alt bölümü ve kaideden oluşmaktadır. Tipik kaidesi nedeniyle Knidos amphorası olduğu anlaşılan formun korunan bölümünde gövdenin alt bölümünde iç bükey bir profil olduğu, topaç biçimli içi dolu sivri bir kaide ile sonlandığı görülmektedir (Fig. 1.5, 3.5). Bu dip yapısı İ.S. 3. yüzyılın sonlarına doğru eğimli yüzeye bağlanmış formdan

³⁹ Formun benzerleri için bk. Şenol – Aşkın 2007, 250; Dündar 2012, 70 vd.

⁴⁰ Okan 2013, 128.

⁴¹ Doğer 1991, 102, Res. 107; Alpözen v.d. 1995, 77.

⁴² Şenol – Aşkın 2007, 250.

⁴³ Py-Sourisseau 1993, 41.

⁴⁴ Doğer 1991, 92; Cankardeş Şenol 2006, 69; Şenol – Aşkın 2007, 257; Şenol 2009, 126; Şenol 2010, 154.

⁴⁵ Şenol 2000, 169 vd.

⁴⁶ Grace 1986, 554; Şenol 2003, 35; Cankardeş Şenol 2006, 70.

kurtularak serbest halka haline gelmektedir⁴⁷. Çalışmamızda yer alan örneğin her ne kadar mührü tespit edilememiş olsa da, benzerleri Serçe Limanı Hellenistik Batığı'nda bulunmuş olan amphoraların dip yapısı ile benzerdir ve bu amphoralar Zenon A grubuna dahil edilmektedir⁴⁸. Ayrıca benzerleri Datça Yarımadası, Reşadiye, Muhaltepe'de yapılan araştırmalarda⁴⁹, Patara kazılarında İ.Ö. 3. yüzyılın ikinci çeyreğine⁵⁰, Nagidos kazılarında İ.Ö. 3. yüzyılın başlarına⁵¹, Serçe Limanı Batığı'ndan ele geçmiş benzerleri ise İ.Ö. 280-275 yıllarına tarihlendirilmektedir⁵². Çalışmamızdaki Zenon A Tipi Knidos amphorası bu özellikleri ile İ.Ö. 3. yüzyılın ilk yarısına tarihlendirilmektedir.

Rhodos Amphoraları

İ.Ö. 4. yüzyıldan itibaren amphora üreten Rhodos, bu dönemde Akdeniz'in en büyük şarap ihracatçılarından biri olmuş⁵³, Akdeniz dışında Britannia ve Hindistan'a kadar amphoralarını ulaştırmıştır⁵⁴. Mantar biçiminde üçgen kesitli ağız kenarı ve topaç formlu kaideye sahip Rhodos amphoraları kil analizlerine göre İ.Ö. 3. yüzyıldan itibaren sadece Rhodos'ta değil Rhodos Peraiası'nda da birçok merkezde üretilmişlerdir⁵⁵. İ.Ö. 3. yüzyılın sonlarında sivri kenarlı ve uzayan boyunları ile ayırt edici özellikleri artmıştır. İ.Ö. 2. yüzyıl sonu İ.Ö. 1. yüzyıl başında önceki özelliklerine ek olarak dudak kesiti kare profile, kulplar aşağıya doğru kavisli inen, dudak hizasını aşmayan mahmuz formuna dönüşmüştür⁵⁶. İ.Ö. 1. yüzyıldan itibaren ise Geç Rhodos olarak adlandırılan amphoralar genel anlamda formunu korumuş ancak 27 litre civarındaki kapasitesi 15-16 litreye kadar düşerek form oldukça küçülmüştür⁵⁷. Kekova Adası sualtı araştırmalarında Kuzey Yerleşim önünde yaklaşık

⁴⁷ Şenol 2003, 35.

⁴⁸ Grace 1986, 551 vd.

⁴⁹ Şenol 1995, 2. Res.4.

⁵⁰ Dündar 2012, 72, KnA.6.

⁵¹ Şenol – Aşkın 2007, 260, Kat.No: 39.

⁵² Alpözen v.d. 1995, 86.

⁵³ Şenol 2009, 122; Şenol 2010, 155; Tekocak – Zoroğlu 2013, 111.

⁵⁴ Şenol – Aşkın 2007, 255.

⁵⁵ Şenol 2003, 14.

⁵⁶ Şenol 2009, 124.

⁵⁷ Bu yeni formun ortaya çıkması ve kapasitesinin düşmesi İ.Ö. 1. yüzyıldaki siyasi ve ekonomik nedenlerden kaynaklanmaktadır. Daha geniş bilgi için bk. Alkaç 2014 , 217 vd.

20 metre derinlikte ve Karaöz Mevkii'nde yaklaşık 12 metre derinlikte rastlanan Rhodos amphoralarından ilk grubu erken dönem Rhodos amphoraları oluşturmaktadır. Bunlar dışa çekik, ucu yuvarlaklaştırılmış ağız kenarına, kalın, içi yivli silindirik ve uzun boyna, ağız kenarının altından başlayarak ağız kenarı seviyesine yükselen ve keskin bir açı oluşturduktan sonra dikey olarak omuz üzerinde gövdeyle birleşen oval kesitli kulplara sahiptir (fig. 1.6, 3.6). Rhodos amphoraları özellikle İ.Ö. 3. ve 2. yüzyıllar arasında Akdeniz ve Karadeniz'deki tüm merkezlere dağıldığı bilinmektedir⁵⁸. Benzerleri İskenderiye, Marmaris⁵⁹ ve Bodrum Müzeleri'nde⁶⁰ bulunan bu amphoralar kulplarındaki mühürlerden İ.Ö. 3. yüzyıl sonuna, İçel Müzesi'ndeki benzeri ise İ.Ö. 2. yüzyılın ikinci yarısına⁶¹ tarihlendirilmektedir. Çalışmamızda yer alan formun tarihi İ.Ö. 3.yüzyıl sonu İ.Ö. 2. yüzyıl başlarına önerilmektedir. Alanda bulunan ikinci grup Rhodos amphoralarında İ.Ö. 2. yüzyıl sonu - İ.Ö. 1. yüzyıl başlarında görülen kare kesitli dudak profilene, aşağıya doğru kavisli inen ve dudak hizasını aşmayan mahmuz formlu kulplara sahip olduğu görülmektedir (fig. 1.7, 3.7). Benzeri Marmaris Müzesi'nde bulunan form İ.Ö. 2. yüzyılın sonu - İ.Ö. 1. yüzyılın başına tarihlendirilmektedir⁶² ve çalışmamızda yer alan bu örnek içinde aynı tarihler önerilebilir.

Tespit edilen Rhodos amphoralarının son grubunu Geç Rhodos amphoraları oluşturmaktadır. Bu tip amphoraların üretim yeri Rhodos Adası ve Rhodos Peraiası olarak tespit edilmektedir⁶³. Form, dışa çekik kalın bilezik dudak, uzun dar boyun, ağız kenarının altından başlayarak ağız kenarının hizasında mahmuzlu ve omuzda amphora ile birleşen kavisli dikey kulp, dar bir omuz ve omuzdan dibe doğru daralan ovoidal formlu gövde ve içi dolu sivri bir dibe sahiptir (Fig. 1.8, 3.8). Benzerleri İskenderiye⁶⁴ ve Kelenderis Kazılarında⁶⁵, Bodrum⁶⁶, Marmaris⁶⁷ ve Taşucu⁶⁸ Müzeleri'nde

⁵⁸ Şenol – Kerem 2000, 97; Şenol 2003, 13.

⁵⁹ Şenol 2003, 20.

⁶⁰ Alpözen v.d. 1995, 93.

⁶¹ Şenol – Kerem 2000, 97, No:22.

⁶² Şenol 2003, 22, No:13.

⁶³ Şenol 2000 164; Cankardeş Şenol 2006, 62 vd.; Alkaç 2014, 221.

⁶⁴ Şenol 2000, 167

⁶⁵ Tekocak – Zoroğlu 2013, 137, Fig.3.

⁶⁶ Alpözen v.d. 1995, 94.

⁶⁷ Şenol 2003, 28.

⁶⁸ Şenol 2009, 205.

bulunmaktadır ve İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Dağılımına bakıldığında İ.Ö. 1. yüzyıldan İ.S. 2. yüzyıla kadar İtalya, Ege, Yunanistan, Anadolu ve Ren nehri boyunca geniş bir coğrafyaya yayıldığı görülmektedir⁶⁹. Çalışmamızda yer alan form, özellikleri bakımından İ.Ö. 1. yüzyıl ile İ.S. 1. yüzyıl arasına tarihlendirilebilmekte, ancak bu dönemde sadece Rhodos'ta değil Rhodos Peraia'sında da bu tipin yoğun olarak üretildiği bilindiğinden⁷⁰ üretim yeri petrografik analizi yapılmadan söylenememektedir.

Batı Akdeniz- İtalya Amphoraları (Kat. no. 9-13)

Etrüsk Amphoraları

İtalya kökenli olan Etrüsk amphoraları İ.Ö. 7. yüzyıldan itibaren üretilmeye başlamıştır. Etruria, Thyrenia ve Güney Fransa kıyılarında bulunan yerleşimlerde yayılım gösteren bu tip amphoraların benzerleri Batı Akdeniz'deki sualtı çalışmalarında birçok batıkta da ele geçmiştir⁷¹. Etrüsk amphoralarının yumurta formu gövde yapısı, kısa boynu, dışa açılan ağzı ve omuzda yer alan kulak şeklindeki iki küçük kulpu genel form özelliklerini yansıtır. Başlarda beş farklı alt gruba ayrılan Etrüsk amphoraları⁷² sonraki araştırmalarla İ.Ö. 7. yüzyıldan İ.Ö. 4. yüzyıla kadar her biri altı tipten oluşan üç gruplu yeni bir tipoloji oluşturulmuştur⁷³. Kekova sualtı araştırmalarında iki farklı bölgede iki adet Etrüsk amphorası bulunmaktadır. İlki dışa çekik yuvarlatılmış, alt kısmı hafif aşağı sarkık ağız kenarına, çok kısa boyuna ve omuz üzerinde kulak biçiminde kulplara, ovoidal gövde yapısına sahiptir (fig. 1.9, 3.9). Bu form özellikleri ile diğer alt gruplarından ayrılmaktadır ve Etrüsk amphoralarının Tip 3A (A-Etr 3A) grubuna girmektedir⁷⁴. Daha çok Batı Akdeniz yerleşimlerinde görülen⁷⁵ formun benzerleri Cerveteri ve Vulci'deki mezarlar⁷⁶ ile Marsilya yakınlarındaki

⁶⁹ Peacock – Williams 1986, 103; Şenol 1996, 165 vd.; Şenol 2000, 166.

⁷⁰ Şenol 2003, 26.

⁷¹ Batıkların konumları ve isimleri için bk. Okan 2014, 30.

⁷² Py 1993, 28-29.

⁷³ Formun tipolojisi ve diğer alt grupları için bk. Py 1993, 28-29; Daniel 2009; Py 2011, 15 vd.; Okan 2014, 29 vd.

⁷⁴ Py 1993, 29; Py 2011, 15

⁷⁵ Daniel 2009, 93; Okan 2014, 32-33.

⁷⁶ Py 2001, 24.

Cap d'Antibes ve Ecueil de Miet 3 batığında⁷⁷ ele geçmiştir ve İ.Ö. 600-525 yıllarına tarihlendirilmişlerdir. Çalışmamızda yer alan Etrüsk Tip 3A amphorasının benzer örnekleri M. Py tarafından ise İ.Ö. 625-525 yıllarına tarihlendirilmekte⁷⁸ ve bu amphoranın da İ.Ö. 6.-5. yüzyıla verilebileceği önerilmektedir. İkinci Etrüsk amphorası ise her ne kadar kulpları korunamamış olsa da yumurta formu gövde yapısı, 14 cm. ağız açıklığı, yaklaşık 60 cm. yüksekliği ile karakteristik bir Etrüsk amphorasıdır (fig. 1.10, 3.10). Form dışı açılan ağız, yüksek dudak yapısı ve kısa boyunu ile diğer alt gruplardan ayrılarak Py tarafından Tip 5 (A-Etr 5) olarak tanımlanan gruba girmektedir. Bu grup Py tarafından İ.Ö.550-450 yılları arasına tarihlendirilmekte⁷⁹ ve Fransa yakınlarındaki Bon Porte I batığında bulunan benzerleri İ.Ö. 550-500 yılları arasına tarihlendirilmektedir⁸⁰. Çalışmamızda yer alan Etrüsk Tip 5 amphorasının tarihi için İ.Ö. 5. yüzyıl sonu İ.Ö. 4. yüzyılın ilk yarısı önerilmektedir.

Lamboglia II Amphoraları

Lamboglia II amphoralarının üretim yeri Kuzey İtalya'nın Adriyatik kıyıları ve Brindisi civarı olarak tespit edilmektedir⁸¹. İtalya'nın kuzeyinde, Güney Fransa kıyılarında ve Doğu Akdeniz'deki merkezlerde yoğun buldukları, İ.Ö. 2. yüzyıl sonu - İ.Ö. 1. yüzyılın ilk yılları arasına tarihlendikleri saptanmaktadır⁸². Lamboglia amphoralarının İ.Ö. 2. yüzyıl sonuna tarihlenen erken örnekleri dışı çekik, kalın ağız kenarına, kalın cidarlı silindirik yüksek boyuna, boyunun üst bölümünden başlayarak omuzlu inen kulplara ve omuzun altında sert bir dönüşle omuz gövde geçişine ve kaideye doğru genişleyen ve aniden daralan bir gövde yapısına sahiptir⁸³. Batı Akdeniz, Ege, Kartaca ve Karadeniz Bölgesinde dağılım gösteren bu tip amphoranın⁸⁴ benzer örnekleri Taşucu⁸⁵, Anamur⁸⁶, Marmaris⁸⁷,

⁷⁷ Daniel 2009, 52.

⁷⁸ Py 1993, 29, A-ETR 1/2.

⁷⁹ Py 1993, 29.

⁸⁰ Daniel 2009, 31-32; Py 2001, 40.

⁸¹ Şenol 2009, 134.

⁸² Peacock – Williams 1986, 99 vd.; Şenol 2000, 121 vd.

⁸³ Şenol 2000, 120; Şenol 2003, 70.

⁸⁴ Peacock – Williams 1986, 99.

⁸⁵ Şenol 2009, 216.

⁸⁶ Zoroğlu v.d. 2009, 35, Res. 5.36.

⁸⁷ Şenol 2003, 71.

Bodrum⁸⁸ Müzeleri'nde bulunmaktadır ve İ.Ö. 2. yüzyıl sonuna tarihlendirilmektedir. Çalışmamızda biri omuz seviyesine kadar korunmuş diğeri ise boyun ve gövdesi korunmuş iki farklı Lamboglia II amphorası örneği bulunmaktadır. İlk örneğimiz dışa taşkın kalın dudaklı, uzun dar boyunlu, boyundan omuza inen dikey ve oval kesitli kulplara sahip olması ile erken örneklerle benzemektedir⁸⁹ ve İ.Ö. 2. yüzyıl sonlarına tarihlendirilmesi önerilebilir (fig. 1.11, 3.11). Çalışmamızda yer alan ikinci örnekte ağız kenarı ve kulplar korunamamıştır ancak boyun ve gövde günümüze ulaşmayı başarmıştır. Erken Lamboglia II Amphoralarında görülen omuzdan gövdeye geçişteki sert dönüş bu örnekte olmamasına karşın silindirik uzun boyun ve kaideye doğru genişleyerek aniden daralan gövde yapısı (fig. 1.12, 3.12) bu amphoranın ya Lamboglia II'nin geç bir versiyonu ya da ilk kez N. Lamboglia tarafından Tip II olarak adlandırılan⁹⁰ bu amphora grubunun yeni bir versiyonu olabileceği ve İ.Ö. 2. yüzyıldan sonraki bir tarihe verilebileceği önerilmektedir.

Brindisi Amphorası

Ostia LXVI, Palazzo Grubu ya da Apani Amphoraları olarak da bilinen Brindisi amphoraları ismini İtalya'nın Adriyatik Denizi kıyılarında Brundisium kentindeki üretim merkezinden almaktadır⁹¹. Zeytinyağı taşıdığı bilinen bu amphoralar, İ.Ö. 2. – 1. yüzyıllarda İskenderiye başta olmak üzere Doğu Akdeniz'deki merkezlerde görülmektedir⁹². Çalışmamızda bulunan örnek Brindisi amphoralarının karakteristik özellikleri olan dışa çelik, yuvarlaklaştırılmış kalın ağız kenarına, boyundan başlayan bir kavisle omuza birleşen dikey kulplara sahiptir (fig. 1.13, 4.1). Omuzdan itibaren gövde kırılmış durumdadır, ancak bilinen diğer örneklerinde gövde ovoidal ve gövdenin kaidede sivrileştirilmesiyle oluşturulmuş bir kaideye sahiptir. İskenderiye kazıları, Marsilya Planier 3 Batığı ve La Longarinia'daki kontekstlerde ele geçen benzer Brindisi amphoraları İ.Ö. 1. yüzyıl başı - İ.Ö. 1. yüzyılın son çeyreği arasında tarihlendirilmektedir⁹³. Kekova'da bulunan Brindisi amphorasının da benzerleri ışığında İ.Ö. 1. yüzyıla tarihlenebileceği önerilmektedir.

⁸⁸ Alpözen v.d. 1995, 105.

⁸⁹ Peacock – Williams 1986, 98; Alpözen v.d. 1995, 105.

⁹⁰ Şenol 2000, 120.

⁹¹ Bezczyk 2010, 352.

⁹² Peacock – Williams 1986, 82; Şenol 2000, 114.

⁹³ Şenol 2000, 114.

Lusitania Bölgesi Amphoraları (Kat. no. 14)

Almagro 51C Amphorası

Keay XXIII, Ostia IV, Beltran 51⁹⁴ ve Peacock- Williams 23⁹⁵ olarak da bilinen bu amphoraların üretim yeri Lustinia ve Baetica bölgesidir⁹⁶. İ.S. 3. yüzyıldan İ.S. 5. yüzyılın ortalarına kadar üretilen Almagro 51 amphoraları⁹⁷, 51A, 51B, 51C olarak üç alt gruba ayrılmaktadır. Ağız kenarının hizasında başlayan tipik kulpları bulunan bu amphoraların balık ticaretinde kullanıldıkları ve Kuzeybatı Avrupa, Batı Akdeniz, Kuzey Afrika gibi bölgelerde yayılım gösterdikleri saptanmıştır⁹⁸. Çalışmamızda yer alan ve Keay tarafından T/1/45 olarak sınıflandırılan⁹⁹ Almagro 51C amphorası¹⁰⁰ ucu yuvarlaklaştırılmış içe çekik ağız kenarı, silindirik bir boyun, bant şeklinde dudak ve dudak kenarından başlayarak omuza inen oval kesitli dikey kulplara sahiptir (Fig. 1.14, 4.14). Benzerleri Iber Yarım Adası'ndaki yerleşimlerde¹⁰¹ ve Taşucu Müzesi'nde bulunan amphoralar İ.S. 4. yüzyıla tarihlendirilmektedir¹⁰². Benzerleri ile karşılaştırıldığında bu amphoranın tarihi için İ.S. 3.-5. yüzyıllar arası önerilebilir.

Tripolitania Amphoraları (Kat. no. 15)

Tripolitania Tip 1 Amphorası

Ostia XIV, Bengazi ERA 11a olarak da bilinenen Tripolitania amphoraları Kuzey Afrika'da Tripolitania'da üretilmiş oldukları petrografik analizlerle ortaya konulmuştur¹⁰³. Tripolitania, Tunus, İtalya, Batı Akdeniz'deki merkezler ile daha az miktarlarda Doğu Akdeniz yerleşimlerinde ele geçen bu tip amphoralar Panella tarafından Tip 1, 2, 3 olarak üç alt gruba ayrılmıştır¹⁰⁴. Tripolitania Tip 1 amphoraları, dışa çekik üçgen profilli ve bant

⁹⁴ Keay 1984, 172.

⁹⁵ Peacock – Williams 1986, 132.

⁹⁶ Şenol 2009, 140.

⁹⁷ İtalya ve İspanya'da bulunduğu konteksler ile benzerleri İ.S. 3.-4. yüzyıllara tarihlenmektedir. (Keay 1984, 174.)

⁹⁸ Keay 1984, 173; Peacock – Williams 1986, 132; Şenol 2009, 140.

⁹⁹ Keay 1984, Fig.70-2.

¹⁰⁰ Diğer grup formları için bk. Keay 1984, 172.

¹⁰¹ Fabião 2008, 725, Fig.2,4.

¹⁰² Şenol 2009, 222.

¹⁰³ Şenol 2000, 213.

¹⁰⁴ Panella 1973, 559.

formunda ağız kenarına, kısa silindirik bir boyuna, boyunun üst bölümüyle omuzun üst bölümü arasında, yuvarlak kesitli kısa kulplara sahiptir. Tip 2 amphoralarında genel form özellikleri Tip 1'e benzemekle birlikte Tip 2'de kulplar omuz üzerinde başlamaktadır. Tip 3'de ise dudak profili konik, boyun dar ve kulplar daha küçük üretilmişlerdir. Kekova'da ele geçen örnek, dışa çekik üçgen profilli ve bant formunda ağız kenarına, kısa silindirik bir boyuna, boyunun üst bölümüyle omuzun üst bölümü arasında, yuvarlak kesitli kısa kulplara sahiptir ve bu özellikleri ile Tripolitania Tip 1 grubuna girmektedir (fig. 1.15, 4.15). Benzerleri Berenike'de Augustus Dönemine¹⁰⁵, İskenderiye, Ostia ve Pompei'deki kontekslerde ise İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 3. yüzyıl arasına tarihlendirilmişlerdir¹⁰⁶. Çalışmamızda yer alan Tripolitania Tip 1 amphorası içinde İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 3. yüzyıl arasında bir tarih önerilmektedir.

Kilikia Bölgesi Amphoraları (Kat. no. 16-19)

Agora G198 Amphorası

Pseudo-Koan ve Bengehazı ER 2 olarak da bilinen bu amphoraların¹⁰⁷ üretim yeri kesin olarak bilinmemektedir ancak bu tip amphoraların Kilikia kökenli olduğu öne sürülmektedir¹⁰⁸. Şarap taşıdığı bilinen bu form İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 2. yüzyıl arasına tarihlendirilmekte, Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika'da yoğun bir dağılım göstermektedir¹⁰⁹. Kekova'da bulunan Agora G198 amphorası, bu formun karakteristik olan dışa çekik üçgen formu ağız kenarı, boyunun üst bölümünde gövdeyle birleşen ve üst bölümde ağız kenarını aşan mahmuz formu bir çıkıntıya sahip ikiz kulp şeklinde profilli uzun kulplara sahiptir (fig. 1.16, 4.16). Benzerlerine Atina Agorası¹¹⁰, Bengehazı¹¹¹ ve İskenderiye¹¹² kazılarında rastlanmakta ve İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 2. yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir¹¹³. Çalışmamızda yer alan

¹⁰⁵ Riley 1979, 166.

¹⁰⁶ Şenol 2000, 215.

¹⁰⁷ Peacock – Williams 1986, 107.

¹⁰⁸ Empereur – Picon 1989, 223 vd.; Rauh 1999 25 vd.; Şenol – Kerem 2000, 93; Rauh – Slane 2000, 319 vd.

¹⁰⁹ Riley 1979, 146; Rauh – Slane 2000, 319 vd.

¹¹⁰ Robinson 1959, 43, Pl. 8,42

¹¹¹ Riley 1979, 146, fig. 73,106

¹¹² Şenol 2000, 363.

¹¹³ Peacock – Williams 1986, 107.

Agora G198 amphorasının da İ.S. 1.-2. yüzyıllar arasına verilebileceği önerilmektedir.

LR 1 Amphoraları

Çok sayıda farklı isimle bilinen¹¹⁴ LR 1 amphoraları yoğun olarak Kilikia Bölgesi'nin kıyı şeridinde ve Kıbrıs'ta üretildikleri belirlenmiş ancak son araştırmalarda Kilikia dışında da birçok merkezde farklı tarihlerde üretildikleri ileri sürülmektedir¹¹⁵. İ.S. 5. yüzyılda Doğu Akdeniz ürünlerine olan yüksek talebin göstergesi olabilecek sayıda tüm Akdeniz'de karşılaşılan LR 1 amphoraları¹¹⁶ tipolojik olarak LR 1A, 1B ve 1C olarak üç alt gruba ayrılmaktadır¹¹⁷ ve İ.S. 5. yüzyıldan İ.S. 7. yüzyıl sonuna kadar üretilmişlerdir¹¹⁸. Her üç grubun örnekleri de Kekova Adası Kuzey Yerleşimi önünde sualtında çok sayıda bulunmaktadır. İlk grup olan LR 1A amphoraları, dışa taşkın yuvarlatılmış ağız kenarına, dudakların hemen altından başlayan ve omuzda gövdeyle birleşen oval kesitli yivli kulplara sahiptir. Gövdenin en geniş yeri omuzdadır ve ovoid gövde yapısına sahiptir, küçük bir çıkıntıya sahip dip yapısı sivrilerek sona ermekte ve kulpların altından kaideye kadar dış yüzeyde sık yivler bulunmaktadır. Çalışmamızda yer alan amphora gövde formuna ve ağız çapına göre (4-8 cm) LR 1A grubuna ait bir amphoradır¹¹⁹ (fig. 2.17, 4.17). LR 1 amphoralarının ikinci grubunu oluşturan LR 1B amphorası LR 1A'dan farklı olarak ağız çapının 10-12 cm. arasında değiştiği, boynun kalınlaştığı ve kulpların boyunla birleştiği noktada ayırt edici bir çıkıntının ortaya çıktığı görülmektedir¹²⁰. Ayrıca LR 1B grubunda gövde ovalleşmiş ve kulplar daha dik bir açıya kavuşmuştur (fig. 2.18, 4.18). Üçüncü alt grup olan LR 1C örneğinde

¹¹⁴ Bilinen diğer isimleri için bk. Şenol 2000, 196; Şenol 2003, 82.

¹¹⁵ Üretim yerleri Batı Anadolu, Rhodos, İcmeler, Kilikia, Tarsus, Magarsos, Aigai, Antiocheia, Seleukeia için bk. Empereur – Picon 1989, 237-239, fig.18; Alkaç 2012, 325 vd.; Alkaç 2013, 114; Tekocak – Zoroğlu 2013, dn.44; Paphos için bk. Michaelides 1996, 149; Elaiussa Sebaste için bk. Ferrazzoli – Ricci 2007, 690 ; Ferrazzoli – Ricci 2009, 33 vd; Soli için bk. Autret – Yağcı – Rauh 2010, 203 vd.; Manning v.d. 2000, 255; Amathous ve Kourion için bk. Jacobsen 2004, 145.

¹¹⁶ Şenol 2009, 147; Tekocak – Zoroğlu 2013, 118.

¹¹⁷ Şenol 2003, 82 vd.

¹¹⁸ Tekocak – Zoroğlu 2013, 121.

¹¹⁹ Şenol 2000, 196; Şenol 2003, 82; Tekocak – Zoroğlu 2013, 119.

¹²⁰ Şenol – Kerem 2000, 93; Tekocak – Zoroğlu 2013, 121.

ise LR 1B amphorasına oldukça yakın form özellikleri göstermekte ancak yaklaşık 40 cm. olan boyu ile daha küçük boydaki bir versiyonu olarak görülmektedir (fig. 2.19, 4.19).

LR 1 amphoralarının erken örnekleri İ.S. 5. yüzyılın ilk yıllarına tarihlendirilmekte ve İ.S. 5. yüzyıl sonu ile İ.S. 7. yüzyıl arasında deniz ticaretinde yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir¹²¹. LR 1A amphorasının Taşucu¹²² ve Marmaris Müzesi'ndeki benzeri¹²³ İ.S. 5.-6. yüzyıllar arasında, Kelenderis kazılarında ele geçenler ise M.S. 4.-6. yüzyıl arasında tarihlendirilmektedirler. LR 1B amphorasının Korykos Araştırmalarında¹²⁴, Taşucu¹²⁵ Anamur¹²⁶, İçel¹²⁷, Silifke ve diğer müzelerdeki benzerleri¹²⁸ ile Kelenderis kazısında ele geçen benzerleri¹²⁹ ise İ.S. 6.-7. yüzyıllar arasında tarihlendirilmektedir. Taşucu¹³⁰, Silifke Müzesi¹³¹ ve çeşitli merkezlerde ele geçen LR 1C amphorası ise İ.S. 7. yüzyıla tarihlendirilmekte ve benzerleri tüm Ege ve Akdeniz'deki merkezlerde dağılım göstermektedir¹³². Çalışmamızdaki LR 1A İ.S. 4.-6. yüzyıllar arasında, LR 1B İ.S. 6.-7. yüzyıllar arasında, LR 1C amphorası için ise İ.S. 7. yüzyıl tarihleri önerilmektedir.

¹²¹ Riley 1981, 120; Şenol 2000, 201.

¹²² Şenol 2009, 228-229.

¹²³ Şenol 2003, 85.

¹²⁴ Alkaç 2012, 331.

¹²⁵ Şenol 2009, 233-243.

¹²⁶ Zoroğlu v.d. 2009, 39, Res.6.43-50.

¹²⁷ Şenol – Kerem 2000, 93.

¹²⁸ Alkaç 2013, 115, "Silifke Müzesi'ndeki LR 1 B amphorası M.S. VI. ve VII. yüzyıllar arasında tarihlenmektedir. İskenderiye'de M.S. VI. yüzyıla, Antinoopolis'de M.S. VI. yüzyılın sonlarına, Marsilya'da ise M.S. VI. yüzyıla ve Khersonesos'ta M.S. VI. yüzyıla tarihlendirilmiştir. Taşucu Müzesi'ndeki benzer örnek, M.S. V. yüzyıl sonu-VI yüzyıla ve Side Müzesi'ndeki benzer amphora ise M.S. V.-VII. yüzyıllar arasında tarihlendirilmektedir."; Benzerleri için ayrıca bk. Tekocak – Zoroğlu 2013, 122, dn. 60.

¹²⁹ Tekocak – Zoroğlu 2013, 122.

¹³⁰ Şenol 2009, 244-247.

¹³¹ Alkaç 2013, 115, "LR 1 C amphorasının benzer örnekleri, Elaiussa Sebaste kazılarında M.S. VII. yüzyılın ilk yarısına tarihlenmektedir."

¹³² Peacock – Williams 1986, 185; Şenol 2000, 199; Şenol 2003, 81; Şenol 2009, 145; Alkaç 2013, 114.

Ege Amphoraları (Kat. no. 20-24)

LR 2 Amphoraları

Beltran 71, Benghazi LR2, Keay XXI, Keay LXV, Kuzmanov XIX, Peacock-Williams 43 olarak da bilinen LR 2 amphoraları Ege ve Karadeniz'deki merkezlerde İ.S. 2. yüzyıldan İ.S. 9. yüzyıla kadar üretilmiş oldukları düşünülmektedir¹³³. Yapılan analizlere göre çam sakızı, mersin reçinesi ve terebentin dışında, bu amphoralarla şarap ve zeytinyağı da taşındığı anlaşılmıştır¹³⁴. LR 2 amphoraları Doğu Akdeniz, Kuzey Afrika, İtalya ve Britania'ya kadar yayılım göstermektedir¹³⁵. LR 2A, 2B ve 2C olarak üç alt gruba ayrılan bu tip amphoraların grupları genel olarak tarihlendirildiğinde LR 2A İ.S. 5. yüzyıl ortasından İ.S.6. yüzyıl ortası arasına, LR 2B İ.S. 6. yüzyılın ikinci yarısından İ.S. 7. yüzyıl arasına, LR 2C ise İ.S. 7. yüzyıl başından İ.S. 9. yüzyıl arasına verilmektedir¹³⁶. Kekova Sualtı Araştırmalarında LR 2 amphoralarının üç alt grubuna da rastlanılmaktadır. İlk grubu oluşturan LR 2A amphoraları dışa çekik huni formunda ağız kenarına, keskin bir açıyla gövdeye geçiş yapan kısa boyuna, boyun altından başlayarak omuzla birleşen oval kesitli kısa kulplara sahiptir (fig. 2.20, 4.20). Gövde kısmı korunamamış amphoranın sağlam örneklerine bakıldığında küresel bir gövdeye ve düğme formu bir kaideye sahip oldukları görülür¹³⁷. İkinci grubu oluşturan LR 2B amphoraları ise form olarak LR 2A formuna benzemekle beraber dışa çekik huni formunda ağız kenarı daha kısadır. LR 2A' da görülen ve keskin bir açıyla gövdeye geçiş yapan boyun uzamış, ağız kenarının altından başlayarak gövdeyle birleştiği yere kadar genişleyerek konik bir şekil almıştır. Boyunun uzamasına bağlı olarak kulplar yükselmiş ve gövde ovoidal bir form almıştır. Gövdede, omuzda başlayıp karında biten ince yivler bulunmaktadır (fig. 2.21, 4.21). Üçüncü ve son grubu oluşturan LR 2C amphoraları ise ağız kenarı dışa çekik halka formu, boyun diğer tiplere oranla daha uzun, oval kesitli kulplar da daha yükselmiştir (fig. 2.22, 4.22). Gövdenin alt bölümü korunamamış amphoranın geniş gövdeli ve kaidesiz olduğu bilinmektedir¹³⁸. LR 2A amphorasının benzerleri Atina Agorası'nda İ.S. 4. yüzyıl

¹³³ Şenol 2009, 149.

¹³⁴ Şenol 2009,149.

¹³⁵ Şenol 2000, 180.

¹³⁶ Şenol 2000, 182; Şenol 2003, 97; Şenol 2009, 152.

¹³⁷ Riley 1979, 217; Peacock – Williams 1986, 182; Şenol 2000, 179.

¹³⁸ Riley 1979, 217; Peacock – Williams 1986, 182.

sonuna¹³⁹, Kartaca'da¹⁴⁰ ve Berenike'de¹⁴¹ İ.S. 6. yüzyıl ortalarına, Tomis'de ve Marmaris Müzesi'nde bulunanlar ise İ.S. 4.-6. yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir¹⁴². LR 2B amphorasının Catalan Bölgesi'nde Torre de Audiencia ve Villa Romana'da ki benzerleri İ.S. 6. yüzyılın ikinci yarısına tarihlendirilmektedir¹⁴³. LR 2C amphorasının Taşucu Müzesi¹⁴⁴ ve Yassıada Batığı'ndaki benzeri İ.S. 7. yüzyıla tarihlendirilmektedir¹⁴⁵. Kekova Adası sualtı araştırmalarında bulunan LR 2 amphoraları benzerleri ile karşılaştırıldığında, LR 2A için İ.S. 4.-6. yüzyıl arası, LR 2B için İ.S. 6.-7. yüzyıl arası ve LR 2C için İ.S. 7. yüzyıl ve daha sonrası bir tarih önerilmektedir.

LR 3 Amphorası

Augst 55, Benghazi LR 10, Kartaca LR3, Keay LIV, Kuzmanov VII, Peacock- Williams 45, Riley MRA3 olarak da tanımlanan amphora petrografik özellikleri nedeniyle Batı Anadolu'da üretildikleri ancak kil gruplarının farklı özellikler taşıması nedeniyle birden fazla bölgede üretildikleri kabul edilmektedir¹⁴⁶. Şarap taşındığı anlaşılan¹⁴⁷ Ege kökenli bu tip amphoralar üretilmeye başladığı İ.S. 1. yüzyılda tek kulplu üretilirken İ.S. 4. yüzyılda ikinci kulp eklenmiştir¹⁴⁸. Bu amphoralar Karadeniz Bölgesi'ndeki merkezlerde, Kuzey Afrika'da, Mısır'ın güneyinde İ.S. 4. yüzyılda yoğun olarak görüldüğü ancak İ.S. 6. yüzyılda bu yoğunluğun Kartaca ve Berenike gibi merkezlere kaydığı tespit edilmektedir¹⁴⁹. Çalışmamızda yer alan LR 3 amphorası ikinci kulpun eklendiği, dışa çekik bilezik bir dudak, omuza doğru genişleyen dar bir boyun, dudakların altından başlayarak boynun omuzla birleştiği yerde biten yassı dikey kulplar ve omuzda geniş kaideye doğru daralan ovoid bir gövde yapısına sahiptir (fig. 2.23, 4.23). Erken örneklerinde gövde yivleri daha az görülen

¹³⁹ Robinson 1959, 109, M272.

¹⁴⁰ Peacock – Williams 1986, 184.

¹⁴¹ Riley 1979, 217.

¹⁴² Şenol 2003, 97.

¹⁴³ Keay 1984, 354, Fig.165.

¹⁴⁴ Şenol 2009, 248.

¹⁴⁵ Bass – Doornick 1971, 27 vd.

¹⁴⁶ Keay 1984, 286; Şenol – Kerem 2000, 100-101; Şenol 2009, 153.

¹⁴⁷ Şenol – Kerem 2000, 101.

¹⁴⁸ Şenol 2000, 184; Şenol 2009, 153.

¹⁴⁹ Şenol 2000, 186.

amphoranın İ.S. 4. yüzyıldan itibaren boyunda ve gövdede yivlerin arttığı bilinmektedir¹⁵⁰. Benzerleri Taşucu Müzesi'nde İ.S. 5. yüzyıla¹⁵¹, Atina Agorası'nda İ.S. 6. yüzyıl başlarına¹⁵², Bodrum Müzesi'nde İ.S. 4.-6. yüzyıllara tarihlendirilmiştir¹⁵³. Çalışmadaki örnekte henüz ise yivlerin artmadığı bu nedenle erken örneklerinden olabileceği ve İ.S. 4. yüzyıla tarihlendirilebileceği önerilmektedir.

Samos Sarnıç (Cistern) Tipi Amphora

Keay LXVII olarak da bilinen¹⁵⁴ amphoranın üretim yeri bulunan seramik çöplükleri ile Samos Adası olarak belirlenmiştir¹⁵⁵. İ.S. 5. yüzyıldan itibaren üretilen ve İ.S. 7. yüzyıla kadar varlığını sürdüren form, şarap ve zeytinyağının yanında balık ürünlerinin de taşınması amacıyla kullanılmış olabileceği düşünülmektedir¹⁵⁶. Balkanlar ve Tuna Irmağı kıyılarında bulunan merkezlerde yoğun bir dağılım gösteren form ayrıca İ.S. 5. yüzyıldan sonra Thrakia'nın iç bölgelerine, İ.S. 6. yüzyıldan sonra ise Napoli, Marsilya, Bulgaristan ve Akdeniz'in güneyinde bulunan merkezlere yayıldığı görülmektedir¹⁵⁷. İ.S. 6.-7. yüzyıllarda Ege Amphoraları içinde en fazla yayılım gösteren bu amphoralar¹⁵⁸ ucu sivriltilmiş dışa çekik ağız kenarına, kısa ve geniş bir boyuna, dudağın hemen altından başlayarak omuzla birleşen oval kesitli dikey kulplara, üzeri yivli silindirik bir gövdeye ve içi dolu konik bir kaideye sahiptir (fig. 2.24, 4.24). Benzerleri Anamur¹⁵⁹, Taşucu Müzesi¹⁶⁰ ve İçel Müzesi'nde¹⁶¹ bulunan amphora İ.S. 5.-7. yüzyıl arasına tarihlendirilmektedir. Çalışmamızdaki Samos sarnıç (cistern) tip amphorası için de İ.S. 5.-7. yüzyıl arasında bir tarih önerilmektedir.

¹⁵⁰ Robinson 1959, 119; Peacock – Williams 1986, 188.

¹⁵¹ Şenol 2009, 250.

¹⁵² Robinson 1959, 115, Pl.33-M335

¹⁵³ Alpözen v.d. 2009, 50.

¹⁵⁴ Keay 1984, 358, Fig.166; Şenol – Kerem 2000, 99.

¹⁵⁵ Şenol 2009, 157.

¹⁵⁶ Şenol – Kerem 2000, 100; Şenol 2009, 157.

¹⁵⁷ Şenol 2009, 157.

¹⁵⁸ Şenol – Kerem 2000, 100.

¹⁵⁹ Zoroğlu v.d. 2009, 40.

¹⁶⁰ Şenol 2009, 157.

¹⁶¹ Şenol – Kerem 2000, 99, No:25.

Doğu Akdeniz Amphoraları (Kat. no. 25-27)

LR 4 Amphoraları

Gaza amphoraları, Almagro 54, Kartaca LR4, Kuzmanov XIV¹⁶², Keay LIV¹⁶³, Riley LR4¹⁶⁴ ve Peacock- Williams 49¹⁶⁵ olarak da bilinen LR 4 amphoraları Filistin’de Negev Bölgesi’nin batısında çeşitli bölgelerde ve Gaza Bölgesi’nde üretildikleri düşünülmektedir¹⁶⁶. İ.S. 4. yüzyıldan itibaren Akdeniz ticaretinde en çok kullanılan amphoralardan olan LR 4 amphoraları Akdeniz’de çok geniş bir yayılım alanına sahiptir. Akdeniz’in doğusu, Batı Karadeniz kıyıları, Güney Fransa ve İtalya’daki kentlerde görülmekte ancak Suriye-Filistin bölgesi ile Kuzey Afrika’da daha yoğun olarak ele geçmektedir¹⁶⁷. Şarap ve susam yağı taşıdığı anlaşılan LR 4 amphoraları İ.S. 1. yüzyıldan İ.S. 7. yüzyıla kadar üretilmiş¹⁶⁸ ve Tip 1, 2, 3, 4 olarak dört alt gruba ayrılmıştır¹⁶⁹. Omuz üzerinde kulak biçiminde iki kulpu bulunan LR 4 amphoralarının erken örneklerinde kısa boylu, geniş ağızlı ve geniş gövdeli bir yapı görülürken geç örneklerinde ağızın ve gövdenin daraldığı, gövdenin silindirik şeklinde uzadığı görülür. Kekova Adası sualtı araştırmalarında çok sayıda bulunan LR 4 amphorasından iki örneğe yer verdiğimiz çalışmamızdaki ilk form, ucu yuvarlatılmış dışa çekik geniş ağız kenarı, omuz üzerinde kulak formu iki kulp ve yuvarlak, kısa gövde yapısı nedeniyle Tip 1 grubuna girmektedir¹⁷⁰ (fig. 2.25, 5.25). İkinci örnek ise ucu yuvarlatılmış dışa çekik ağız kenarına, kısa bir boyun, omuz üzerinden başlayan ve gövdeyle birleşen ince oval kesitli kulak formunda kısa kulplara, uzun silindirik bir gövdeye sahiptir. Ayrıca kulpların altından başlayarak kaideye doğru inen yivler kalın yivleri bulunmaktadır¹⁷¹ ve bu form özellikleri nedeniyle Tip 4 olarak anılan sınıfa girmektedir¹⁷²

¹⁶² Şenol 2000, 244.

¹⁶³ Keay 1984, 278.

¹⁶⁴ Riley 1979, 223.

¹⁶⁵ Peacock – Williams 1986, 198.

¹⁶⁶ Şenol – Kerem 2000, 89; Alkaç 2013, 115.

¹⁶⁷ Peacock – Williams 1986, 198; Şenol – Kerem 2000, 89; Şenol 2009, 158; Alkaç 2013, 115.

¹⁶⁸ Şenol 2009, 158; Alkaç 2013, 115.

¹⁶⁹ Pieri 2007, fig. 8; Şenol 2009, 159.

¹⁷⁰ LR 4 amphoraları Tip A ve Tip B olarak tipolojik iki temel grup içerisinde de sınıflandırılmaktadır (Alkaç 2013, 116.), çalışmamızda erken yada Tip 1 olarak adlandırdığımız amphora Tip A grubuna, Tip 4 olarak adlandırdığımız amphora ise Tip B grubuna girmektedir.

¹⁷¹ Alanda çok sayıda yivlerin sadece kaidede olduğu örneklerde bulunmaktadır.

¹⁷² Şenol – Kerem 2000, 90.

(fig. 2.26, 5.26). Tip 1 olarak tespit edilen formun benzeri Anamur Müzesi'nde İ.S. 100-400 yılları arasına¹⁷³, Taşucu Müzesi'nde İ.S. 2.-3. yüzyıla¹⁷⁴ ve İçel Müzesi'nde İ.S. 3.-4. yüzyıllar arasına tarihlendirilmekte¹⁷⁵, Tip 4'ün benzerleri ise İçel Müzesi'nde İ.S. 6.-7. yüzyıllar arasına¹⁷⁶, Silifke Müzesi'nde İ.S. 6. yüzyıl sonuna¹⁷⁷, Bodrum Müzesi'nde İ.S. 4.-6. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir¹⁷⁸. Diğer örnekler bakıldığında ise İ.S. 4. yüzyıldan İ.S. 7. yüzyıla kadar yoğun olarak kullanıldıkları görülmektedir¹⁷⁹. Bu örneklerden yola çıkılarak çalışmamızdaki LR 4 Tip 1 için İ.S. 3.-4. yüzyıl arası, Tip 4 için ise İ.S. 6.-7. yüzyıllar arasındaki tarihler önerilmektedir.

Doğu Akdeniz Amphorası

Doğu Akdeniz kökenli olduğu düşünülen düşük kapasiteli ve küçük boyutlu bir amphoradır¹⁸⁰. Bu örnek herhangi bir kontekste bulunmadığından kökeni ve tarihlenmesi sorunludur¹⁸¹. Form olarak ucu yuvarlaklaştırılmış dışa çekik ağız kenarına, silindirik dar bir boyuna, ağzın altından başlayarak yanlara doğru daire biçiminde savrulularak açılan ve omuza birleşen oval kesitli kulplara, dış yüzeyi yivlerle kaplı ovoidal gövdeye ve içi boş düz bir kaideye sahiptir (fig. 2.27, 5.27). Bu tip amphoranın benzer örnekleri İçel Müzesi'nde, Haifa Müzesi'nde ve Atina Agorası'nda¹⁸² bulunmaktadır. Düşük kapasiteli bu amphoranın Doğu Akdeniz kökenli ve İ.S. 7. yüzyıl ya da daha sonraki bir dönemde üretildiği öne sürülmektedir¹⁸³ dolayısıyla çalışmamızda yer alan örnek içinde İ.S. 7. yüzyıl ve sonrası bir tarih önerilmektedir.

¹⁷³ Zoroğlu v.d. 2009, 41, Res. 8.61.

¹⁷⁴ Şenol 2009, 258, No:96.

¹⁷⁵ Şenol – Kerem 2000, 91.

¹⁷⁶ Şenol – Kerem 2000, 92.

¹⁷⁷ Alkaç 2013, 115.

¹⁷⁸ Alpözen v.d. 2009, 66.

¹⁷⁹ Alkaç 2013, 116, “Ashdod'da M.S. VI.-VII. yüzyıllara, Beyrut'ta M.S. VI.-VII.yüzyılın ortalarına, Tarsus'ta Geç Antikçağ'a, Marsilya'da ve Khersonessos'ta M.S. VI. yüzyılın sonuna ve İskenderiye Greko-Romen Müzesi'nde M.S. VI. yüzyıla tarihlenmiştir.”.

¹⁸⁰ Formun çok yakın benzeri Taşucu Arslan Eyce Amphora Müzesi'nde Heyes Tip 64 olarak tanımlanmakta, Kuzey Ege-Karadeniz kökenli olabileceği ileri sürülmekte ve İ.S. 12.-13. yüzyıllara tarihlendirilmektedir (Şenol 2009, 314-315).

¹⁸¹ Şenol – Kerem 2000, 48.

¹⁸² Şenol – Kerem 2000, 91.

¹⁸³ Şenol – Kerem 2000, 91.

Marmara Bölgesi Amphoraları (Kat. no. 28)

Günşenin Tip 3 Amphorası

Karadeniz Bölgesi kökenli bu tip amphoraların¹⁸⁴ İ.S. 13. yüzyılda üretildiği düşünülmekte ve Türkiye müzelerinin birçoğunda ve Batı Karadeniz, Marmara, İtalya, Ege, Kıbrıs, İsrail’de örneklerine sıkça rastlanılmasından yayılım alanının oldukça geniş olduğu anlaşılmaktadır¹⁸⁵. Çalışmamızda yer alan form, dışa çekik ucu yuvarlatılmış ağız kenarına, kalın içi yivli silindirik ve uzun bir boyna, ağız kenarının altından başlayarak ağız kenarı seviyesini aşan ve keskin bir açı oluşturduktan sonra dikey olarak omuz üzerinden gövdeyle birleşen dikey kulplara sahiptir (fig. 2.28, 5.28) ve bu özellikleri ile Günşenin Tip 3 grubuna girmektedir¹⁸⁶. Benzerleri Anamur Müzesi’nde¹⁸⁷, Taşucu Müzesi’nde, Çamaltı Burnu I Batığı’nda, Akko’da bulunmaktadır ve İ.S. 13. yüzyıla tarihlendirilmektedir¹⁸⁸. Çalışmamızdaki Günşenin Tip 3 amphorası için de İ.S. 13. yüzyıl ve daha sonrası bir tarih önerilmektedir.

Kuzey Afrika Amphoraları (Kat. no. 29-35)

Afrikan Tip 1 Amphorası

Diğer isimleri Keay IIIA, Ostia IV, Beltran 57 ve Peacock- Williams 33,34 olarak bilinen amphoranın¹⁸⁹ üretim yeri Tunus’un Sahel Bölgesi, Leptis Minör, Hadrumentum ve Kartaca olarak bilinmektedir¹⁹⁰. Ostia ve Ognina A Batığı kazılarında ele geçen örnekleri ile İ.S. 2. yüzyıldan İ.S. 4. yüzyıla kadar üretildikleri anlaşılmaktadır¹⁹¹. Daha çok Tyrhenia, Narbonesis, Sicilya, Sardinya ve Tunus civarında dağılım gösteren bu amphoralarla şarap ve garum taşındığı bilinmektedir¹⁹². Afrikan Tip 1 amphoraları A ve B olarak iki alt gruba ayrılmaktadır. Tip 1A amphorası dışa çekik üçgen profilli ağız kenarına, kısa dar boyuna, boyundan

¹⁸⁴ Şenol 2009, 301.

¹⁸⁵ Günşenin 1989, 268, Fig. 1; Şenol 2003, 120.

¹⁸⁶ Günşenin 1989, 273, Fig. 8; Şenol 2009, 163.

¹⁸⁷ Zoroğlu v.d. 2009, 41, Res. 9.71.

¹⁸⁸ Şenol 2009, 301.

¹⁸⁹ Diğer isimleri için bk. Şenol 2000, 223.

¹⁹⁰ Keay 1984, 100; Peacock – Williams 1986, 154; Şenol 2000, 223.

¹⁹¹ Şenol 2000, 225-226.

¹⁹² Şenol 2000, 224-225.

başlayarak omuza inen dikey kulplara ve silindirik bir gövdeye sahiptir. Tip 1B amphorası ise Tip A'dan ağız kenarının dışı daha çekik olması ve ağız kenarının içe sarkması ile ayrılmaktadır¹⁹³. Çalışmamızda yer alan form çekik üçgen profilli ağız kenarı, dar kısa boyun ve boyunun ortasından başlayarak omuzun üstüne inen kulplara sahip olması nedeniyle çeşitli versiyonları da olan Afrikan Tip 1A formu¹⁹⁴ olarak tespit edilmektedir¹⁹⁵ (fig. 2.29, 5.29). Benzeri Bodrum Müzesi'nde bulunan amphora İ.S. 3.-4. yüzyıllara tarihlendirilmekte¹⁹⁶, Ostia'da bulunan örnekleri ise İ.S. 140-190 yılları arasına tarihlendirilmektedir¹⁹⁷. Çalışmamızdaki örnek benzerleri ile karşılaştırıldığında İ.S. 2.-3. yüzyıllar arasında bir tarih önerilmektedir.

AE-4 Amphorası

Mısır DR 2-4 olarak da bilinen bu amphoraların Mısır'da İskenderiye'nin yakınlarında Mareotis Gölü civarındaki atölyelerde üretildiği saptanmıştır¹⁹⁸. Şarap ticaretinde kullanılan AE 4 amphoraları Pompei, Mons Claudianus, Hindistan, Yemen'de ele geçmiştir ve çok geniş bir yayılım göstermektedir, kronolojilerinin oluşturulmasında Pompei kazıları ile Meroe Krallığı'nda ele geçen mezar kontekstleri kullanılarak İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 3. yüzyıl arasında üretildikleri ileri sürülmektedir¹⁹⁹. Çok tanınmayan bu form, içe doğru taşkın yuvarlatılmış ağız kenarına, ortasındaki kademedden sonra omuzun üst bölümüne doğru konikleşen silindirik, uzun bir boyna, boyunun üst bölümünden başlayarak omuzda dik olarak gövdeyle birleşen kalın, ikiz kulplara, uzun torpido formu gövdeye ve içe dolu sivri kaideye sahiptir (fig. 2.30, 5.30). Benzerleri İskenderiye kazılarında, Marina el-Alamein'de, Ashmunein'de bulunmuş ve kontekst ile birlikte İ.S. 1. yüzyıl ile İ.S. 2. yy. arasına tarihlendirilmiştir²⁰⁰. Kekova Adası sualtı araştırmalarında Karaöz Mevkii olarak adlandırılan bölgede sağlam olarak bulunan AE 4 amphorasının tarihi için benzerleri ile karşılaştırıldığında²⁰¹ İ.S. 2. yüzyıl önerilmektedir.

¹⁹³ Şenol 2000, 223.

¹⁹⁴ Keay 1984, 184, Fig. 37-41.

¹⁹⁵ Keay tarafından Tip IIIA formunun T/1/83 (Fig.40.1) olarak sınıflandırılan alt versiyonudur (Keay 1984, 106).

¹⁹⁶ Alpözen v.d. 2009, 74.

¹⁹⁷ Keay 1984, 108.

¹⁹⁸ Şenol 2000, 252; Şenol 2008, 109 vd.

¹⁹⁹ Şenol 2000, 253.

²⁰⁰ Şenol 2000, 253.

²⁰¹ Benzerleri için bk. Pichot – Şenol 2014, 225 vd.

Keay 25 Amphoraları

Afrika III amphorası olarak da bilinen bu formun üretim yeri Kuzey Afrika olarak belirlenmektedir²⁰². Genel olarak İ. S. 3.-5. yüzyıllar arasında üretilen bu form, boyutu ve versiyonuna göre şarap, zeytinyağı, balık sosu ya da et taşındığı düşünülmekte ve Avrupa'nın güney kıyıları, Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika ağırlıklı bir dağılım göstermektedir²⁰³. Dışa çekik yüksek ağız kenarı, konik bir boyun, ağız kenarının altından başlayarak omuzla birleşen oval kesitli dikey kuplar, silindirik uzun gövde ve içi dolu konik sivri dip yapısı ile Spetheia amphoralarına benzerlik göstermektedirler. Keay tarafından 29 alt gruba ayrılan²⁰⁴ formun çalışmamızda iki örneği yer almaktadır. İlk örneğin ağız ve boyun kısmı korunamamıştır ancak korunan yaklaşık 40 cm. yüksekliğinde kırmızı turuncu renkte, silindirik uzun gövde yapısı, içi dolu, uzun sivri bir kaidesi olduğu görülmektedir (fig. 2.31, 5.31) ve bu form özellikleri ile Keay Tip 25E grubuna girmektedir²⁰⁵. Benzerleri İskenderiye, Ostia, Tunus, Salakta, Nabeul, Kartaca, Tarragona, Marsilya kazılarında²⁰⁶, Taşucu Müzesi'nde bulunmakta ve İ.S. 3. yüzyılın sonu ile İ.S. 5. yüzyılın ilk yarısı arasına tarihlendirilmektedirler²⁰⁷. Çalışmamızda yer verilen Keay 25E amphorası için İ.S. 4.-5. yüzyıllar arasında bir tarih önerilmektedir. Ayrıca çalışmamızda yer alan başka bir Keay 25 amphorası ise gövde formu bakımından ilk örneğe benzemekte ancak, dışa çekik huni formunda ağız kenarına ile diğer formdan ayrılmaktadır (fig. 2.32, 5.32). Bu form Keay 25B olarak tanımlanmaktadır²⁰⁸ ve benzerleri Sicilya'nın batısında yer alan Skerki yakınlarındaki Roma Batığında bulunmuş ve İ.S. 4. yüzyıl ile İ.S. 5. yüzyıl ortalarına tarihlendirilmişlerdir²⁰⁹. Çalışmamızda yer alan Keay 25B formuna dahil ettiğimiz amphoranın ağız bölümü benzerlerinden biraz daha yüksektir ve olasılıkla tipin farklı bir versiyonudur, bu amphora için İ.S. 4.-5. yüzyıllar arasında bir tarih önerilmektedir.

²⁰² Şenol 2009, 174.

²⁰³ Şenol 2009, 175.

²⁰⁴ Keay 1984, 184, Şenol 2000, 236; Şenol 2009, 174.

²⁰⁵ Keay 1984, 84, Fig. 24-2.

²⁰⁶ Şenol 2000, 237.

²⁰⁷ Şenol 2009, 174.

²⁰⁸ Keay 1984, 85, Fig. 23-2.

²⁰⁹ Freed 1994, 76 vd.

AE 5-6 Amphorası

Mısır'da amphora üretiminin İ.Ö. 8. yüzyıldan İ.S. 10. yüzyıla kadar farklı form ve kil özellikleriyle kesintisiz olarak gerçekleştirildiği tespit edilmiştir²¹⁰. Mısır'da ve Nil Deltası'nda üretilen AE 5-6 amphoraları²¹¹, başta Doğu Akdeniz'deki merkezler olmak üzere geniş bir coğrafi alana yayıldıkları ve şarap taşıdıkları saptanmıştır²¹². AE 5-6 formu, ucu yuvarlatılmış yüksek ağız kenarı, gövdeye doğru genişleyen konik formlu omuzları, omuzun üzerinde oval kesitli dikey kulplar ve üzerinde ince yivler bulunan torba formlu gövdeye sahiptir (fig. 2.33, 5.33). Kekova Bölgesi'ndeki AE 5-6 amphoraları Mısır kökenli olduğu anlaşılan ve ana kargosunu AE 5-6 amphoralarının oluşturduğu bir batık ile kuzey yerleşim olarak adlandırılan bölgede kontekt içinde dağılık olarak çok sayıda bulunmaktadır. Benzer örnekleri, Anamur²¹³, Silifke²¹⁴, Taşucu²¹⁵, Marmaris²¹⁶, Bodrum²¹⁷ Müzeleri'nde, İskenderiye kazılarında²¹⁸, Atina Agorası'nda²¹⁹ ele geçmiştir. Taşucu ve Silifke Müzesi'ndeki örnekler İ.S. 7. yüzyıla tarihlendirilmiş²²⁰, diğer örnekler ise İ.S. 5.-7. yüzyıllar arasına tarihlendirilmiştir²²¹. Çalışmamızda yer alan örnek içinde gövde formu itibariyle benzerlerine örneklere göre²²² İ.S. 6. yüzyıla tarihlenebileceği öngörülmektedir.

Geç Spatheia Amphoraları

Spatheia Amphoraları, Benghazi LR 8a, Keay XXVI, Sabratha Tip 30 ve Peacock- Williams 51 olarak da bilinmektedir²²³. Spatheia Amphoraları İ.S. 6.-7. yüzyıllar arasında Kuzey Afrika'da Tunus civarında üretildikleri

²¹⁰ Şenol 2000, 255; Alkaç 2013, 116.

²¹¹ "Mısır amphoraları terminolojisinde Hellenistik Dönem'den itibaren üretilen örnekler, AE (Amphoresin Egytiennes) olarak adlandırılmaktadır. Ayrıca literatürde AE 5-6'lar, Egloff 187, Kartaca LR5, Peacock-Williams 46 ve Riley 4 olarak da anılmaktadır." (Alkaç 2013, 116.)

²¹² Alkaç 2013, 117.

²¹³ Zoroğlu v.d. 2009, 41, Res.8.60.

²¹⁴ Alkaç 2013,116.

²¹⁵ Zoroğlu v.d. 2009, 36.

²¹⁶ Şenol 2003, 123.

²¹⁷ Alpözen v.d. 1995, 65.

²¹⁸ Şenol 2000, 255.

²¹⁹ Robinson 1959, 106.

²²⁰ Alkaç 2013, 117.

²²¹ Riley 1979, 191.

²²² Riley 1979, 191.

²²³ Riley 1979, 226; Peacock – Williams 1986, 202; Şenol 2000, 231.

bilinmekte²²⁴ ancak İ.S. 6. yüzyılın sonlarında İspanya, Sicilya ve Karadeniz kıyılarında da taklitlerinin üretildiği düşünülmektedir²²⁵. Şarap ve balık ürünleri ihracatında kullanılan²²⁶ Spatheia amphoraları Batı Anadolu ve Kuzey Afrika'daki merkezler başta olmak üzere Karadeniz'den İtalya kıyılarına kadar geniş bir dağılım göstermektedir²²⁷. Üç alt gruba ayrılan Spatheia amphoralarının üçüncü grubunu Geç Spatheia amphoraları oluşturmaktadır. Yüksekliği yaklaşık 40-45 cm., ağız çapları 6,5-7,5 cm., kapasiteleri ise 2,5-3 litre olan Geç Spatheia amphoraları²²⁸ da kendi içinde dudak boyun ve kulp yapılarına göre A, B, C, D olarak dört alt gruba ayrılmaktadır²²⁹. Çalışmamızda iki Geç Spatheia amphorası yer almaktadır ve ilk form aşırı kalın sarkık üçgen formlu ağız kenarı ve ağız kenarından başlayarak boyna yakın bir noktada omuzla birleşen dikey kulpları ile Geç Spetheia B grubu olarak tanımlanmaktadır (fig. 2.34, 5.34). Geç Spetheia B grubu amphoraların benzerleri Dramont E Batığı'nda²³⁰ ve Berenike kazılarında²³¹ İ.S. 6.-7. yüzyıllar arasına tarihlendirilmektedir ve çalışmamızda yer alan Geç Spetheia B amphorası içinde aynı tarihler önerilmektedir. İkinci Geç Spatheia amphorası örneğimiz ise dışa çekik üçgen profilli ve aşağı sarkık kalın ağız kenarı, uzun silindirik boyunu, boyunun üst bölümünden başlayarak boyuna çok yakın bir noktada omuzla birleşen oval kesitli kupları, omuzda genişleyerek aşağıya doğru daralan silindirik gövde formu ile Geç Spetheia C grubuna girmektedir (fig. 2.35, 5.35). İçel Müzesi²³² ve Taşucu Müzelerinin'ndeki²³³ benzerleri İ.S. 7. yüzyıla tarihlendirilmektedir. Çalışmamızdaki Spatheia C amphorasının da İ.S. 7. yüzyıla verilebileceği önerilmektedir.

Değerlendirme

Kekova Adası kıyılarında 2012-2013 yılı sualtı araştırmalarında bulunan amphoralar tipolojik olarak sınıflandırılmış ve alt grupları ile beraber

²²⁴ Şenol – Kerem 2000, 85.

²²⁵ Peacock – Williams 1986, 202; Şenol 2009, 173.

²²⁶ Keay 1984, 184 vd; Şenol 2009, 174.

²²⁷ Şenol 2000, 232.

²²⁸ Minyatür Spatheia olarak da anılmaktadır. (Şenol 2009, 173.)

²²⁹ Form özellikleri için bk. Şenol 2009, 173.

²³⁰ Peacock – Williams 1986, 203.

²³¹ Riley 1979, 228.

²³² Şenol – Kerem 2000, 86.

²³³ Şenol 2009, 174.

Otuz beş form grubu tespit edilmiştir. 11 başlık altında incelenen bu formlar in-situ durumda ve kontekst buluntu olmaları bakımından bölgenin deniz yolu ile yapılan ticari ilişkilerine ışık tutmaktadır.

Kekova Adası'nın bulunduğu bölgenin İ.Ö. 14. yüzyıldan itibaren deniz ticaret rotası üzerinde olduğu bilinmektedir²³⁴, ancak çalışmamızda en erkene tarihlenen amphoralar İ.Ö. 7. yüzyıla aittir. İ.Ö. 7.-5. yüzyıllar arasında tarihlenen Kıbrıs, Samos, Korinth ve Etrüsk amphoralarının bulunması Arkaik dönemde bölgenin Batı Akdeniz, Ege ve Doğu Akdeniz ile yapılan deniz ticaretinin göstergesidir. Ayrıca daha çok Batı Akdeniz'de karşılaşılan Arkaik Dönem Etrüsk amphoralarına Kekova Bölgesinde rastlanması erken dönemde Batı Akdeniz'in doğu ticaret rotasının ulaştığı nokta bakımından önemlidir.

İ.Ö. 5.-4. yüzyıla tarihlendirdiğimiz Etrüsk amphorası ve İ.Ö. 4. yüzyıla tarihlendirdiğimiz Lesbos amphoraların bulunması, bir önceki yüzyılda görülen Batı Akdeniz ve Ege amphoralarının az sayıda da olsa İ.Ö. 5.-4. yüzyıllar arasında da bölgeye ulaşmaya devam ettiğini göstermektedir.

İ.Ö. 3.-1. yüzyıllar arasında tarihlenen Knidos, Rhodos, Lamboglia 2 amphoraları bu yüzyıllarda Akdeniz pazarına hakim olan Rhodos ve Knidos dışında Batı Akdeniz ürünlerinin de buraya ulaştığını göstermektedir. Ancak alanda çok sayıda Rhodos amphorası bulunmasına karşın Knidos ve Lamboglia 2 amphoralarının sayısı oldukça azdır. İ.Ö. 1. yüzyılda bölgenin siyasi durumu ve korsanlık faaliyetleri nedeniyle durma noktasına gelen deniz ticaretinin²³⁵ etkileri bu dönem amphoralarının azlığı ile kendini göstermektedir.

İ.S.1.-2. yüzyıllar arasında tarihlenen Geç Rhodos, Brindisi, Agora G198, Afrikan Tip 1, AE 4, Tripolitania amphoraları Pax Romana'nın hayata geçirilmesini takip eden süreçteki istikrar²³⁶ ile bölgede ticaret faaliyetlerinin arttığını, bu yüzyıllarda Batı Akdeniz ve Ege'nin yanında Kilikia, Kuzey Afrika ile de ticari ilişkilerin yoğunlaşmaya başladığı görülmektedir.

İ.S. 3.-5. yüzyıllar arasında tarihlenen Almagro 51C, LR 3, LR 4 Tip1, Keay 25B, Keay 25E amphoraları bu dönemde tekrar canlanan Suriye-Filistin bölgesi ile Kuzey Afrika ürünlerinin Akdeniz pazarında

²³⁴ Bass 1986, 85 vd.

²³⁵ Alkaç 2014, 217-220.

²³⁶ Şenol 2009, 59.

yoğunlaşması Kekova Bölgesi'ne de yansımaktadır. Ayrıca daha az sayıda olsa da Ege ve Lustinia Bölgesi'nin temsil edildiği amphoralarının da bölge pazarında yer bulduğu görülmektedir.

İ.S. 5.-7. yüzyıllar arasına tarihlenen LR 1A, LR 1B, LR 1C, LR 2A, LR 2B, LR 2C, Samos Sarnıç tip, LR 4 Tip 4, Doğu Akdeniz, AE 5-6, Spatheia B ve Spatheia C amphoraları ise gerek sayılarının gerekse formlarının çokluğu ile bu dönemde Akdeniz pazarına hakim olduğu bilinen Kilikia, Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika ürünlerinin bölge pazarı ile yoğun ilişki içinde olduğunu göstermektedir. Bu dönemde Batı Akdeniz ürünlerinin bulunmaması ve Ege bölgesine ait sadece LR 2 amphoralarının Kekova'da bulunması batı yönlü pazarın oldukça geriye düştüğünü göstermektedir.

Alanda bulunan amphoralar, İ.Ö. 7. yüzyıldan İ.S. 7. yüzyıla kadar bölgede kesintisiz olarak deniz ticaretin yapıldığına işaret etmekte ancak yoğunluğun daha çok İ.S. 4.-7. yüzyıllar arasında Kilikia, Doğu Akdeniz ve Kuzey Afrika kökenli olarak arttığını göstermektedir. İ.S. 7. yüzyıl sonunda başlayan Arap istilaları sonucu Doğu Akdeniz deniz ticaretin durma noktasına geldiği bilinmektedir²³⁷. Buna koşut olarak araştırmamızda bulunan ticari amphoraların yoğunluğu bu yüzyıldan itibaren kaybolmaktadır. Ancak alanda İ.S. 13. yüzyıla tarihlenen Günsenin Tip 3 amphoraları ile karşılaşılması bu yüzyılda Marmara ve Karadeniz ürünlerinin bölgeye ulaştırılmaya başladığını göstermektedir.

Yukarıda da değinildiği üzere alanda binlerle ifade edilebilecek sayıda amphora parçası ve onlarca farklı tip bulunmaktadır. İleriki yıllarda yapılacak araştırmalarla sayısının artacağı kesin olan amphoraların tipolojik ve bölgesel çeşitliliği de dikkat çekmektedir. Kekova Adası'nda çok sayıda konut olmasına karşın tarımsal üretime yönelik alanın bulunmaması, yoğun Akdeniz deniz ticaretinden yararlanan ada yerleşiminin ihracattan daha çok ithalata yönelik yoğun bir pazara sahip olduğunu²³⁸ düşündürmektedir. Ayrıca Kekova Adası'nın Anadolu'nun güney kıyılarındaki doğu-batı yönlü deniz ticaret rotasının ortasında bulunması ile Arkaik Dönemden Geç Antik Çağa kadar bu bölgedeki neredeyse tüm Akdeniz ticari faaliyetinin kesintisiz olarak izlenebildiği önemli merkezlerden biri olduğu anlaşılmaktadır.

²³⁷ Tekocak – Zoroğlu 2013, 124.

²³⁸ Bölgenin deniz ticareti için ayrıca bk. Zimmermann 1992, 201 vd.

KATALOG

Suriye Filistin Bölgesi

Kat No. 1 Fig.1.1, 3.1

Env. No	: SA.13.PTA1
Buluntu Yeri	: Arkaik Batığı
Buluntu Seviyesi	: -15/-20 m
Form	: Kıbrıs Amphorası
Köken	: Kıbrıs
Korunmuş Yükseklik	: 46 cm.
Ağız Çapı	: 9 cm.
Tarih	: İ.Ö. 7. yy.

Arkaik-Klasik Dönem Grek Amphoraları

Kat. No. 2 Fig. 1.2, 3.2

Env. No	: SA.13.PTA2
Buluntu Yeri	: Arkaik Batığı
Buluntu Seviyesi	: -15/-20 m
Form	: Samos
Köken	: Samos
Korunmuş Yükseklik	: 20 cm.
Ağız Çapı	: 15 cm.
Tarih	: İ.Ö. 6. yy. başı.

Kat. No. 3 Fig. 1.3, 3.3

Env. No	: SA.12.PTA12
Buluntu Yeri	: Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi	: -20 m
Form	: Korinth A
Köken	: Korinth
Korunmuş Yükseklik	: 20 cm.
Ağız Çapı	: 18 cm.
Tarih	: İ.Ö. 6. yy. sonu

Kat. No. 4 Fig. 1.4, 3.4

Env. No	: SA.12.PTA5
Buluntu Yeri	: Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi	: -20 m

Form : Lesbos Amphorası
Köken : Lesbos
Korunmuş Yükseklik : 30 cm. Ağız Çapı: 14 cm.
Tarih : İ.Ö. 400-350

Helenistik Dönem Grek Amphoraları

Kat. No: 5 Fig. 1.5, 3.5

Env. No : SA.13.PTA8
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15/-20 m
Form : Knidos
Köken : Knidos
Korunmuş Yükseklik : 25 cm.
Tarih : İ.Ö. 3. yy.

Kat. No: 6 Fig. 1.6, 3.6

Env. No : SA.13.PTA21b
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15/-20 m
Form : Rhodos
Köken : Rhodos
Korunmuş Yükseklik : 30 cm.
Ağız Çapı : 10 cm.
Tarih : İ.Ö. 3. yy.

Kat. No: 7 Fig. 1.7, 3.7

Env. No : SA.13.PTA21a
Buluntu Yeri : Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi : -20 m
Form : Rhodos
Köken : Rhodos
Korunmuş Yükseklik : 30 cm.
Ağız Çapı : 12 cm.
Tarih : İ.Ö. 3.- 2. yy.

Kat. No: 8 Fig. 1.8, 3.8

Env. No	: SA.12.PTA10
Buluntu Yeri	: Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi	: -20 m
Form	: Geç Rhodos
Köken	: Rhodos Periarası
Korunmuş Yükseklik	: 85 cm.
Ağız Çapı	: 12 cm.
Tarih	: İ.Ö. 1.yy. – İ.S. 1. yy.

Batı Akdeniz- İtalya Amphoraları**Kat. No: 9** Fig. 1.9, 3.9

Env. No	: SA.12.PTA14
Buluntu Yeri	: Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi	: -25 m
Form	: Etrüsk Tip 3A
Köken	: İtalya
Korunmuş Yükseklik	: 50 cm.
Ağız Çapı	: 12 cm.
Tarih	: İ.Ö. 6.-5. yy.

Kat. No: 10 Fig. 1.10, 3.10

Env. No	: SA.13.PTA3
Buluntu Yeri	: Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi	: -15 m
Form	: Etrüsk Tip 5
Köken	: İtalya
Korunmuş Yükseklik	: 60 cm.
Ağız Çapı	: 14 cm.
Tarih	: İ.Ö. 5.-4. yy.

Kat. No:11 Fig. 1.11, 3.11

Env. No	: SA.13.PTA20
Buluntu Yeri	: Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi	: -20 m
Form	: Lamboglia 2

Köken : Adriyatik Kıyıları
Korunmuş Yükseklik : 38 cm.
Ağız Çapı : 17 cm.
Tarih : İ.Ö. 2. yy. sonu

Kat. No: 12 Fig. 1.12, 3.12

Env. No : SA.12.PTA6
Buluntu Yeri : Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi : -12 m
Form : Lamboglia 2
Köken : K. İtalya-Adriyatik
Korunmuş Yükseklik : 35 cm.
Tarih : İ.Ö. 1. yy.

Kat. No:13 Fig. 1.13, 4.13

Env. No : SA.13.PTA6
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15 m
Form : Brindisi
Köken : G. İtalya, Brindisi
Korunmuş Yükseklik : 20 cm.
Ağız Çapı : 11 cm.
Tarih : İ.Ö. 1.yy.

Lusitania Bölgesi Amphoraları

Kat. No:14 Fig. 1.14, 4.14

Env. No : SA.13.PTA31
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -20 m
Form : Almagro 51C
Köken : Lusitania
Korunmuş Yükseklik : 23 cm.
Ağız Çapı : 8 cm.
Tarih : İ.S. 3.-5. yy.

Tripolitania Amphoraları

Kat. No:15 Fig. 1.15, 4.15

Env. No	: SA.13.PTA18
Buluntu Yeri	: Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi	: -15 m
Form	: Tripolitania Tip 1
Köken	: Tripolitania
Korunmuş Yükseklik	: 25 cm.
Ağız Çapı	: 10 cm.
Tarih	: İ.S. 1.-3. yy.

Kilikia Bölgesi Amphoraları

Kat. No: 16 Fig. 1.16, 4.16

Env. No	: SA.12.PTA8
Buluntu Yeri	: Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi	: -12 m
Form	: Agora G198
Köken	: Kilikia
Korunmuş Yükseklik	: 30 cm.
Ağız Çapı	: 12 cm.
Tarih	: İ.S. 1.-2. yy.

Kat. No: 17 Fig. 2.17, 4.17

Env. No	: SA.12.PTA2
Buluntu Yeri	: Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi	: -25 m
Form	: LR 1A
Köken	: Kilikia
Korunmuş Yükseklik	: 60 cm.
Ağız Çapı	: 6 cm.
Tarih	: İ.S. 4.-6. yy.

Kat. No: 18 Fig. 2.18, 4.18

Env. No	: SA.13.PTA16c
Buluntu Yeri	: Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi	: -25 m
Form	: LR 1B

Köken : Kilikia
Korunmuş Yükseklik : 25 cm.
Ağız Çapı : 8 cm.
Tarih : İ.S. 6.-7. yy.

Kat. No: 19 Fig. 2.19, 4.19

Env. No : SA.13.PTA17
Buluntu Yeri : Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi : -25 m
Form : LR 1C
Köken : Kilikia
Korunmuş Yükseklik : 50 cm.
Ağız Çapı : 6 cm.
Tarih : İ.S. 7. yy.

Ege Amphoraları

Kat. No: 20 Fig. 2.20, 4.20

Env. No : SA.13.PTA23
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15 m
Form : LR 2A
Köken : Khios ve Romanya
Korunmuş Yükseklik : 14 cm.
Ağız Çapı : 16 cm.
Tarih : İ.S. 4.- 6. yy.

Kat. No: 21 Fig. 2.21, 4.21

Env. No : SA.13.PTA9
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -20 m
Form : LR 2B
Köken : Khios ve Romanya
Korunmuş Yükseklik : 35 cm.
Ağız Çapı : 10 cm.
Tarih : İ.S. 6.- 7. yy.

Kat. No: 22 Fig. 2.22, 4.22

Env. No : SA.13.PTA9b
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -20 m
Form : LR 2C
Köken : Ege- Karadeniz
Korunmuş Yükseklik : 35 cm.
Ağız Çapı : 8 cm.
Tarih : İ.S. 7. yy.

Kat. No: 23 Fig. 2.23, 4.23

Env. No : SA.13.PTA27
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -20 m
Form : LR 3
Köken : Ege- Ephesos
Korunmuş Yükseklik : 35 cm.
Ağız Çapı : 4 cm.
Tarih : İ.S. 4. yy.

Kat. No: 24 Fig. 2.24, 4.24

Env. No : SA.13.PTA37
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15 m
Form : Samos Sarnıç tipi
Köken : Samos
Korunmuş Yükseklik : 45 cm.
Tarih : İ.S. 5.-7. yy.

Doğu Akdeniz Amphoraları**Kat. No: 25** Fig. 2.25, 5.25

Env. No : SA.13.PTA4b
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15 m
Form : LR 4 Tip 1
Köken : Gaza

Korunmuş Yükseklik : 25 cm.
Ağız Çapı : 10 cm.
Tarih : İ.S. 3.-4. yy.

Kat. No: 26 Fig. 2.26, 5.26

Env. No : SA.13.PTA25a
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15 m
Form : LR 4 Tip 4
Köken : Gaza
Korunmuş Yükseklik : 40 cm.
Ağız Çapı : 10 cm.
Tarih : İ.S. 6.-7. yy.

Kat. No: 27 Fig. 2.27, 5.27

Env. No : SA.13.PTA19
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15 m
Form : Doğu Akdeniz
Köken : Doğu Akdeniz
Korunmuş Yükseklik : 35 cm.
Ağız Çapı : 6 cm.
Tarih : İ.S. 7. yy.

Marmara Amphoraları

Kat. No: 28 Fig. 2.28, 5.28

Env. No : SA.13.PTA5
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -20 m
Form : Günsenin Tip III
Köken : Marmara
Korunmuş Yükseklik : 40 cm.
Ağız Çapı : 3 cm.
Tarih : İ.S. 13. yy.

Kuzey Afrika Amphoraları**Kat. No: 29** Fig. 2.29, 5.29

Env. No	: SA.13.PTA35
Buluntu Yeri	: Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi	: -15 m
Form	: Afrikan Tip 1
Köken	: Tunus
Korunmuş Yükseklik	: 20 cm.
Ağız Çapı	: 12 cm.
Tarih	: İ.S. 2.-3. yy.

Kat. No: 30 Fig. 2.30, 5.30

Env. No	: SA.12.PTA3
Buluntu Yeri	: Karaöz Mevki
Buluntu Seviyesi	: -12 m
Form	: AE 4
Köken	: Mısır
Korunmuş Yükseklik	: 90 cm.
Ağız Çapı	: 10 cm.
Tarih	: İ.S. 2.-3. yy.

Kat. No: 31 Fig. 2.31, 5.31

Env. No	: SA.13.PTA11
Buluntu Yeri	: Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi	: -20 m
Form	: Keay 25E
Köken	: Tunus
Korunmuş Yükseklik	: 40 cm.
Tarih	: İ.S. 4.-5. yy.

Kat. No: 32 Fig. 2.32, 5.32

Env. No	: SA.13.PTA24a
Buluntu Yeri	: Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi	: -15 m
Form	: Keay 25B
Köken	: Tunus
Korunmuş Yükseklik	: 40 cm.

Ağız Çapı : 10 cm.
Tarih : İ.S. 4.-5. yy.

Kat. No: 33 Fig. 2.33, 5.33

Env. No : SA.13.PTA4a
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15 m
Form : AE 5-6
Köken : Mısır
Korunmuş Yükseklik : 45 cm.
Ağız Çapı : 8 cm.
Tarih : İ.S.6. yy.

Kat. No: 34 Fig. 2.34, 5.34

Env. No : SA.13.PTA24a
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15 m
Form : Spatheia B
Köken : Tunus
Korunmuş Yükseklik : 40 cm.
Ağız Çapı : 6 cm.
Tarih : İ.S. 6.-7. yy.

Kat. No: 35 Fig. 2.35, 5.35

Env. No : SA.13.PTA24a
Buluntu Yeri : Kuzey Yerleşim
Buluntu Seviyesi : -15 m
Form : Spatheia C
Köken : Tunus
Korunmuş Yükseklik : 25 cm.
Ağız Çapı : 8 cm.
Tarih : İ.S. 7. yy.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

- Alkaç 2012 Alkaç, E., “Korykos (Kilikia) Yüzey Araştırmalarında Bulunan LR 1 Amphoraları”, *OLBA* 20, 323-344.
- Alkaç 2013 Alkaç, E., “Silifke Müzesinden Doğu Akdeniz Üretimi Amphoralar” *Cedrus* I, 107-124.
- Alkaç 2014 Alkaç, E., “M.Ö. 1. Yüzyılın Ortalarında Yunan Amphoralarının Mühürlenme İşleminin Sona Ermesinin Nedenleri”, *OLBA* 22, 213-230.
- Alpözen v.d. 1995 Alpözen, T. O. – A. H. Özdaş, – B. Berkaya, *Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzesi Ticari Amphoraları*, Ankara.
- Autret – Yağcı – Rauh 2010 Autret, C. – R. Yağcı – N. Rauh, “Soli/Pompeipolis’te LRA 1 Amphora Fırın Alanı”, *ANMED* 8, 203-207.
- Bass 1986 Bass, F. G., “The ronze Shipwreck at Ulu Burun”, *AJA* 90, 85-110.
- Bass – Doornick 1971 Bass, G. F. – F. H. Doorninck, “A fourth-century shipwreck at Yassi Ada.”, *AJA* 75, 27-37.
- Bezczky 2010 Bezczky, T., “Trade Connections Between Ephesus and Adriatic Region”, *Histria Antiqua* 19, 351-358.
- Cankardeş-Şenol 2006 Cankardeş-Şenol, G., *Klasik ve Helenistik Dönemde Mühürlü Amphora Üreten Merkezler ve Mühürleme Sistemleri*, İstanbul.
- Cook – Dupont 1998 Cook, R. M. – P. Dupont, *East Greek Pottery*, London.
- Daniel 2009 Daniel, J. A., *Etruscan Amphorae and Trade in the Western Mediterranean 800-400 BCE*. (Texas A. M. Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Texas.
- Doğer 1991 Doğer, E., *Antik Çağda Amphoralar*, İzmir.
- Dündar 2012 Dündar, E., *Patara Kazılarında Ele Geçen (1989-2010 Yılları) Arkaik, Klasik ve Hellenistik Dönem Ticari Amphoralar Ve Amphora Mühürleri*, (Akdeniz Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi), Antalya.
- Empereur – Picon 1989 Empereur, J. Y. – M. Picon, “Les régions de production d’amphores impériales en Méditerranée Orientale”, *Anfore Romane e Storia Economica: Un Decenio Di Richerche*, Collection De L’Ecole Française De Rome 114, 223-248.
- Fabião 2008 Fabião, C., “Las ánforas de Lusitania.», Bernal Casasola, D., Ribera i Lacomba, A. (eds.). *Cerámicas Hispanorromanas. Un estado de la cuestión*. Cádiz: Universidad de Cádiz, 725-745.
- Ferrazzoli – Ricci 2007 Ferrazzoli, A. F. – Ricci, M., “Elaiussa Sebaste: Produzioni e consumi di una città della Cilicia tra V e VII secolo”, *Late Roman Coarse Wares, Cookong, Wares and Amphorae in the Mediterranean* 2, (ed. M. Bonifay – J. C. Treglia), *BAR International Series* 1662/I, 671-688.
- Ferrazzoli – Ricci 2009 Ferrazzoli, A. F. – M. Ricci, “Cilician Ceramic Production From Roman to Byzantine Age. New Data From Elaiussa Sebaste”, *OLBA* 17, 33-44.

- Freed 1994 Freed, J., "Amphoras Found North Of Skerki Bank: Catalogue", *Deep Water Archaeology: A Late-Roman ship from Carthage and an ancient trade route near Skerki bank off northwest Sicily*, (ed. Anna Marguerite McCann, Joann Freed.), *Journal of Roman Archaeology* 13, 61-88.
- Frey 1984 Frey, D. A., "Turkish Coastal Survey", *INA Quarterly* 11, 2-15.
- Grace 1986 Grace, V. R., "Some Amphoras From a Hellenistic Wreck", *Recherches sur les Amphores Greques (BCH Suppl. 13)* (ed. J. Y. Empereur – Y. Garlan), 551-565.
- Grace 1971 Grace, V., "Samian Amphoras", *Hesperia* 40/3, 52-95.
- Greene v.d. 2011 Greene, E. S. – J. Leidwagner – H. A. Özdaş, "Two Early Archaic Shipwrecks at Kekova Adası and Kepece Burnu, Turkey", *IJNA* 40.1, 60-68.
- Günsenin 1989 Günsenin, N., "Recherches sur les amphores Byzantines dans les musées Turcs", *Recherches sur la céramique Byzantine* (ed. V. Déroche – J. M. Spieser, BCH-Suppl. 18, 268-276.
- Hentschel, 2004 Hentschel, F., "The 2004 Ancient Shipwreck Survey in Turkey", *INA Quarterly* 31/4, 10-13.
- Jacobsen 2004 Jacobsen, K. W., "Regional Distribution of Transport Amphorae in Cyprus in the Late Roman Period", *Transport Amphorae and Trade in the Eastern Mediterranean Acts of the International Colloquium at the Danish Institute at Athens* (ed. J. Eiring – J. Lund), *Monographs of the Danish Institute at Athens* 5, 143-148.
- Keay 1984 Keay, S. J., *Late Roman Amphorae in the Western Mediterranean: a typology and economic study. The Catalan evidence*, *BAR Suppl. International Series* 196(i), Oxford.
- Köyağasioğlu 2005 Köyağasioğlu, O., "2004 Yılı Muğla ve Antalya İlleri Antik Batık Yüzey Araştırması", *AST* 23/2, 103-112.
- Lawall 1995 Lawall, M. L., *Transport Amphorae and Trademarks: Imports to Athens and Economic Diversity in the Fifth Century B.C.* (Michigan Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi), Michigan.
- Manning v.d. 2000 Manning, S. W. – S. I. Monks – D. A. Sewell – S. Demesticha, "Late Roman Type 1A Amphora Production at the Late Roman Site of Zygi-Petrini, Cyprus", *Report Department Antiquities Cyprus*, 233-256.
- Michaelides 1996 Michaelides, D., "The Development of the Cypriote Economy from the Prehistoric Period to the Present Day", *The Economy of Cyprus during the Hellenistic and Roman Periods* (ed. V. Karageorghis – D. Michaelides), 139-152.
- Okan 2013 Okan, E., "Çeşme Müzesi Ticari Amphoraları", *ADerg* XVIII, 127-140.
- Okan 2014 Okan, E., "Phokaia'da Ele Geçen Etrüsk Ticari Amphoraları", *Cedrus* II, 27-40.
- Özdaş 2006 Özdaş, H., "Ege ve Akdeniz Bölgeleri Sualtı Araştırması 2005 Yılı Çalışmaları", *AST* 24/2, 433-450.

- Özdaş 2009 Özdaş, H., “Ege ve Akdeniz Bölgeleri Sualtı Araştırması 2008 Yılı Çalışmaları”, AST 27/1, 433-452.
- Panella 1973 Panella, C., “Appunti su un gruppo di anfore della prima, media e tarda eta imperiale”, OSTIA III (ed. C. Panella v.d.), Roma, 460-633.
- Peacock – Williams 1986 Peacock, D. P. S. – D. F. Williams, *Amphorae and the Roman Economy: An Introductory Guard*. London.
- Pichot – Şenol 2014 Pichot, V. – K. Şenol, “The Site of Akademia: The Amphora Workshop of Apol(1)ônios”, *Bulletin de la Céramique Egyptienne* 24, 225-239.
- Pieri 2007 Pieri, D., “Les centres de production d’amphores en Méditerranée orientale durant l’Antiquité tardive : quelques remarques”, *Late Roman Coarse Wares, Cooking Wares and Amphorae in the Mediterranean: Archaeology and Archaeometry*, BAR Series, 1662 (ii), 611-625.
- Pulak, 1997 Pulak, C., “1996 Sualtı Araştırması”, AST 15.1, 307-322.
- Py – Sourisseau 1993 Py, M. – J. C. Sourisseau, “Amphores grecques”. LATTARA 6, 34-45.
- Py 1993 Py, M., “Amphores Étrusques”. LATTARA 6, 28-29.
- Py 2001 Py, M., “Amphores étrusques”, Eds. M. Py, A. A. Auroux – C. Sanchez, *Corpus des Céramiques de l’âge du Fer de Lattes (Fouilles 1963-1999)*, LATTARA 14/2, 15-44.
- Rauh 1998 Rauh, N. K., “Dağlık Kilikia Yüzey Araştırma Projesi:1997 Sezonu Raporu”, AST 16/1, 339-348.
- Rauh – Slane 2000 Rauh, N. K. – K. W. Slane, “Possible Amphora Kiln Sites in W. Rough Cilicia”, *JRA* 13, 319-330.
- Riley 1979 Riley, J. A., *The coarse pottery from Berenice*, (Ed.: J. A. Lloyd) *Excavations at Sidi Khrebish, Benghazi (Berenice)*, Vol. II, Tripoli, 91-497.
- Riley 1980 Riley, J. A., “New light on relations between the eastern Mediterranean and Carthage in the Vandal and Byzantine periods: the evidence from the University of Michigan excavations”, *In Actes Colloque sur la Céramique Antique, Carthage*, 111-122.
- Riley 1981 Riley, J. A., “The Pottery from the Cisterns 1977.1, 1977.2 and 1977.3”, *Excavations at Carthage 1977*, Vol. II, Michigan, 85-124.
- Robinson 1959 Robinson, H. S., *Pottery of the Roman Period: Chronology, The Athenian Agora*. Vol. V, Princeton.
- Sezgin 2012 Sezgin, Y., “İzmir Müzesi’ndeki Arkaik Dönem Ticari Amphoraları”, *İsmail Fazlıoğlu Anı Kitabı* (ed. I. Şahin), Ankara, 201-212.
- Şenol 1995 Şenol, A. K., *Erken Knidos Amphoralarında (İ.Ö. III. yüzyıl) Monogram Mühürleri*, (Ege Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İzmir.

- Şenol 1996 Şenol, A. K., “Geç Rhodos Amphoralarının Batı Anadolu’daki Dağılım ve Üretim Problemleri”, SBT 96, 165-172.
- Şenol – Kerem 2000 Şenol, A. K. – F. Kerem, “İçel Müzesinde Bulunan Bir Grup Amphora”, OLBA 3, 81-114.
- Şenol 2000 Şenol, A. K., İskenderiye Kazılarında Ele Geçen Amphoralar Işığında Kentin Roma Dönemi Şarap, Zeytinyağı, Salamura Balık ve Sosyal Ticareti (Ege Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi), İzmir.
- Şenol 2003 Şenol, A. K., Marmaris Müzesi Ticari Amphoraları, Ankara.
- Şenol – Aşkın 2007 Şenol, A. K., – E. Aşkın, “Amphoralar Işığında Kentin Ticari İlişkileri”, Dağlık Kilikia’da Bir Antik Kent Kazısının Sonuçları Nagidos (ed. S. Durugönül), Adalya Suppl. 6, 241-297.
- Şenol 2007 Şenol, A. K., “A Statistical Essay on the Distribution of Imported Amphorae Finds of the CEAlex Salvage Excavations”, Amphores D’EGYPTE de la Basse Epoque a l’epoque arabe, CCE 8 Vol. I, 57-75.
- Şenol 2008 Şenol, A. K., “Cilician Commercial Relations with Egypt Due to the new Evidence of Amphora Finds”, OLBA 16, 109-132.
- Şenol 2009 Şenol, A. K., “AETAM’da Bulunan Amphoraların Tipolojisi”, AETAM’da (Arslan Eyce Taşucu Amphora Müzesi) Bulunan Ticari Amphoralar ve Akdeniz’de Ticaretin İzleri (ed. A. K. Şenol), Mersin, 100-319.
- Şenol 2010 Şenol, A. K., “Hellenistik Dönem’de Mısır’da Amphora Üretimi”. OLBA 18, 141-175.
- Tekocak – Zoroğlu 2013 Tekocak, M. – L. Zoroğlu, “Kelenderis’te Bulunan Bir Grup Roma Dönemi Ticari Amphorası ve Düşündürdükleri”, OLBA 21, 109-140.
- Tuna – Empereur 1988 Tuna, N. – J. Y. Empereur, “Zénon de Caunos et l’épave de Serçe Limani” In: Bulletin de correspondance hellénique. Volume 112, livraison 1, 341-357.
- Yıldız 1984 Yıldız, Y., “1983 Sualtı Batık Gemi Araştırmaları”, AST 2, 21-30.
- Zimmermann 1992 Zimmermann, M., “Die Lykische Häfen und die Handelswege im östlichen Mittelmeer”, ZPE 92, 201-217
- Zoroğlu 1996 Zoroğlu, L., “1995 Yılı Kelenderis Kazı ve Onarım Çalışmaları”, KST 17, 261-276.
- Zoroğlu v.d. 2009 Zoroğlu, L. – M. Dillon – D. Yakınlar – N. Rauh, “Anamur Arkeoloji Müzesi’ndeki amphora Araştırmaların Raporu”, AST 26/2, 33-50.
- Zoroğlu 2013 Zoroğlu, L., “Cypriot Basket-Handle Amphorae from Kelenderis and its Vicinity”, The Transport Amphorae and Trade of Cyprus (ed. M. L. Lawall – J. Lund), Gösta Enbom Monographs, Vol. 3, 36-45.

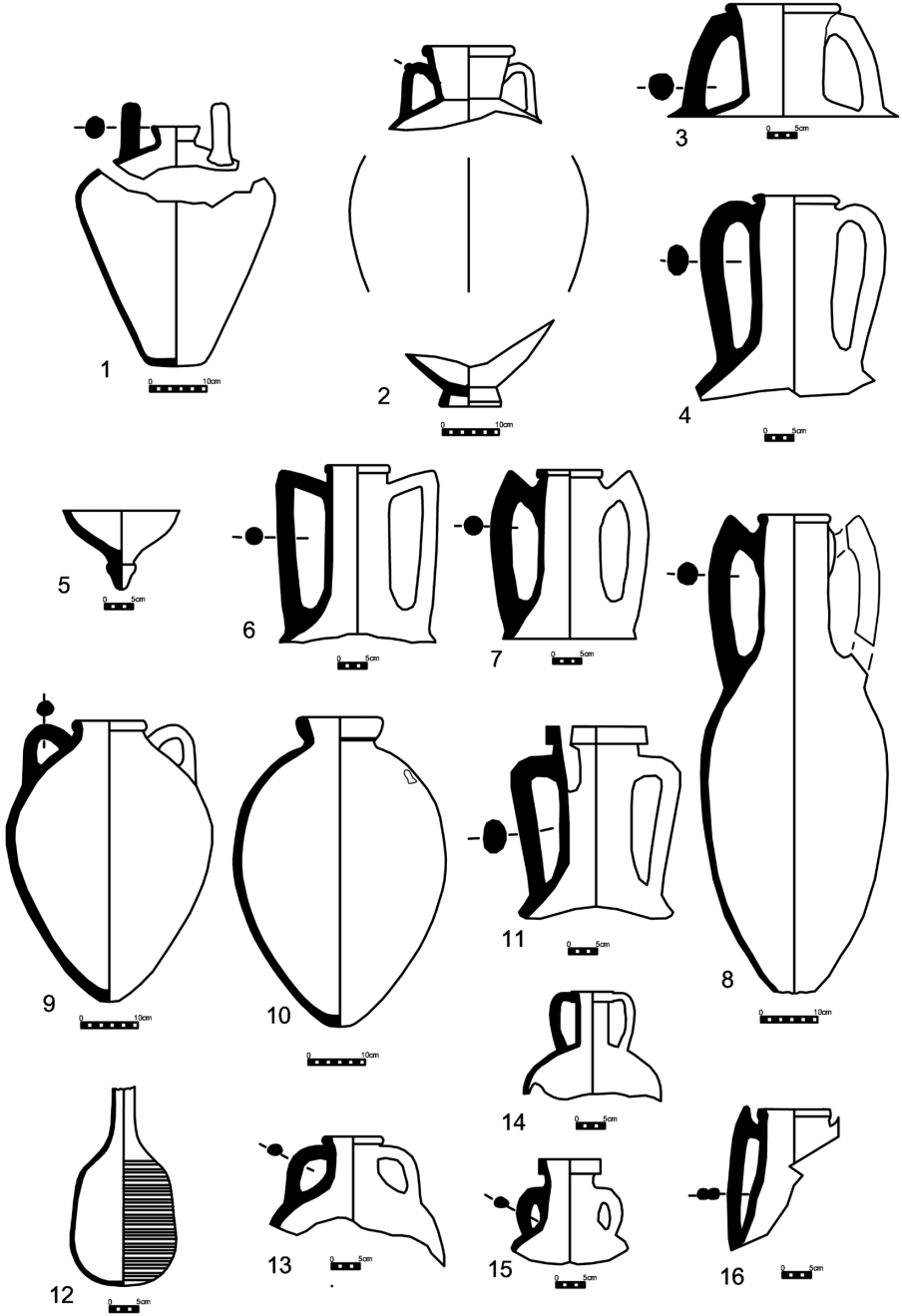

Fig. 1 1. Kıbrıs, 2. Samos, 3. Korinth, 4. Samos, 5. Knidos, 6. Rhodos, 7. Rhodos, 8. Geç Rhodos, 9. Etrüsk 3A, 10. Etrüsk Tip 5, 11. Lamboglia 2, 12. Lamboglia 2, 13. Brindisi, 13., 14. Almagro 51C, 15. Tripolitania 1, 16. Agora G198

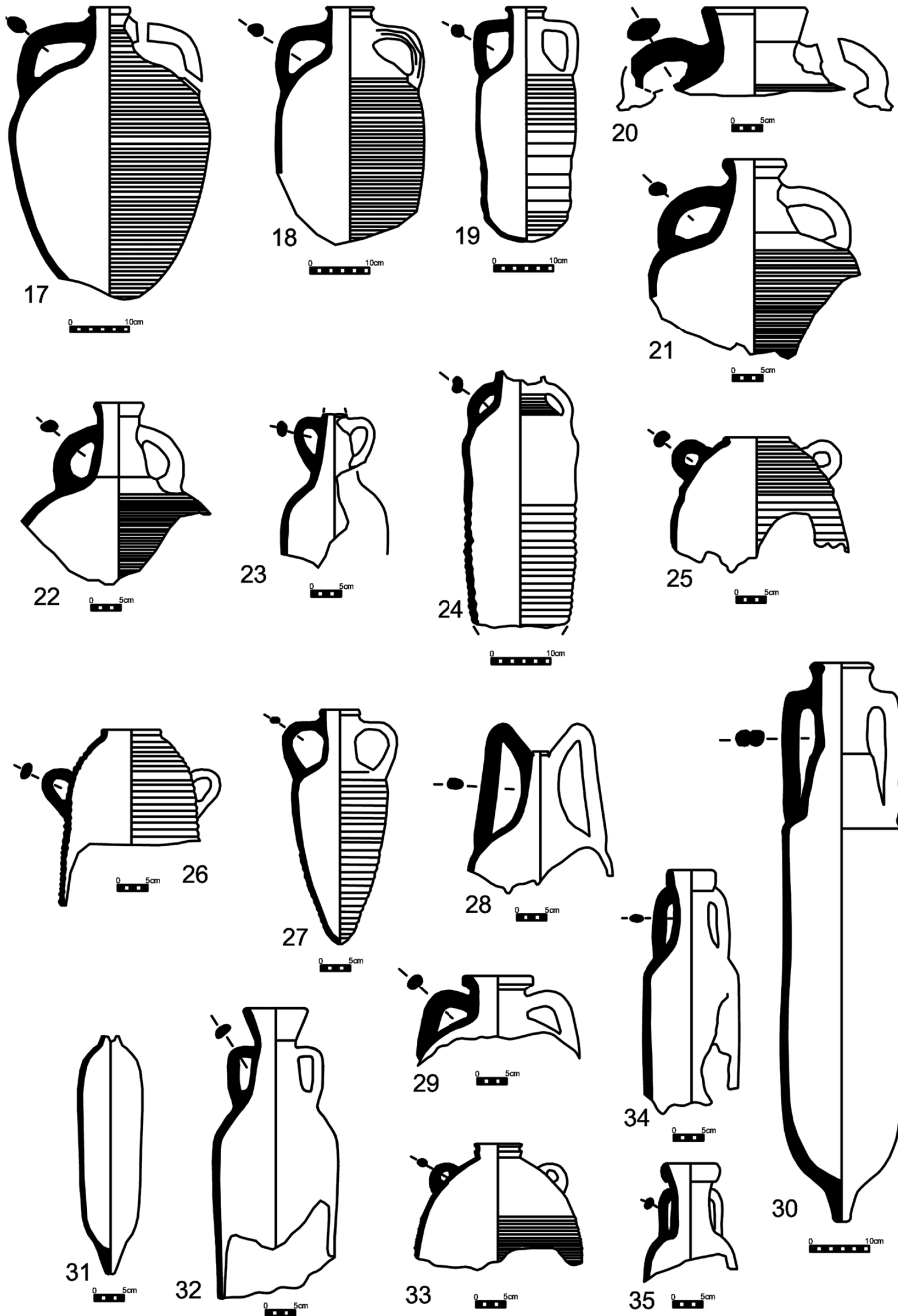

Fig. 2 17. LR 1A, 18. LR 1B, 19. LR 1C, 20. LR 2A, 21. LR 2B, 22. LR 2C, 23. LR 3, 24. Samos, 25. LR 4-1, 26. LR 4-4, 27. D. Akdeniz, 28. Günsenin Tip III, 29. Afrikan 1, 30. AE 4, 31. Keay 25E, 32. Keay 25B, 33. AE 5-6, 34. Spatheia B, 35. Spatheia C

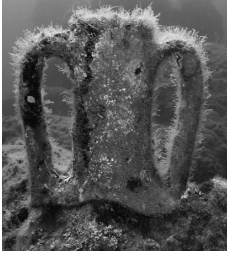
1

2

3

4

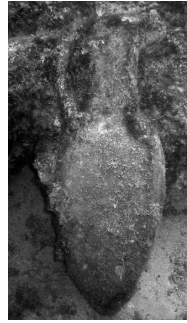
5

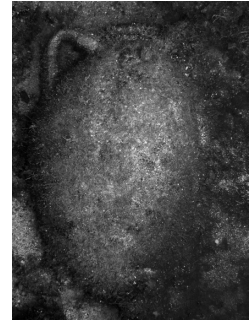
6

7

8

9

10

11

12

Fig. 3 1. Kıbrıs, 2. Samos, 3. Korinth, 4. Samos, 5. Knidos, 6. Rhodos, 7. Rhodos, 8. Geç Rhodos, 9. Etrüsk 3A, 10. Etrüsk Tip5, 11. Lamboglia 2, 12. Lamboglia 2

13

14

15

16

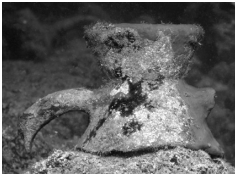
17

18

19

20

21

22

23

24

Fig. 4 13. Brindisi, 14. Almagro 51C, 15. Tripolitania 1, 16. Agora G198 17. LR 1A, 18. LR 1B, 19. LR 1C, 20. LR 2A, 21. LR 2B, 22. LR 2C, 23. LR 3, 24. Samos Sarnıç Tip

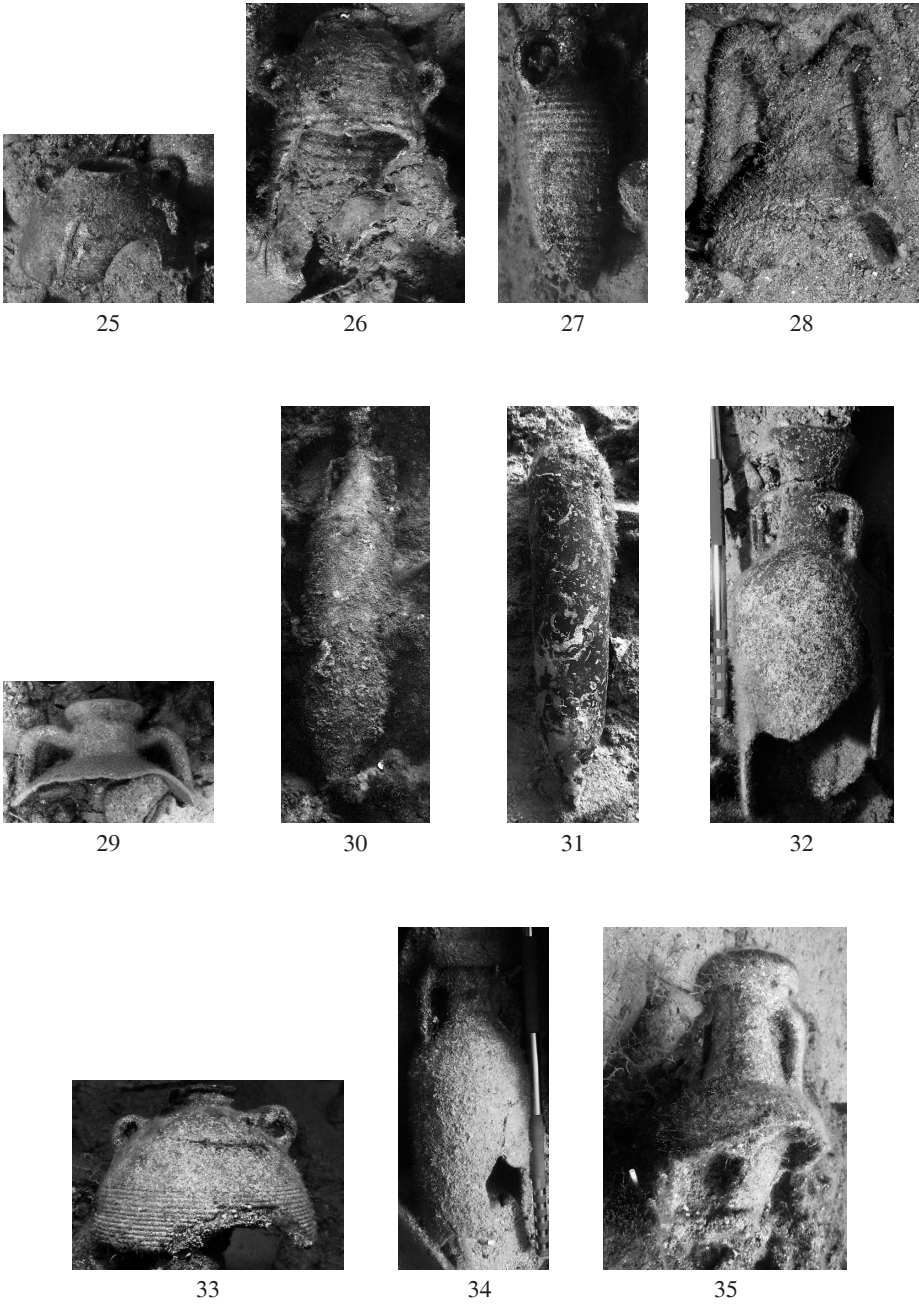

Fig. 5 25. LR 4-1, 26. LR 4-4, 27. D. Akdeniz, 28. Günsenin Tip III, 29. Afrikan 1, 30. AE 4, 31. Keay 25E, 32. Kaey 25B, 33. AE 5-6, 34. Spatheia B, 35. Spatheia C

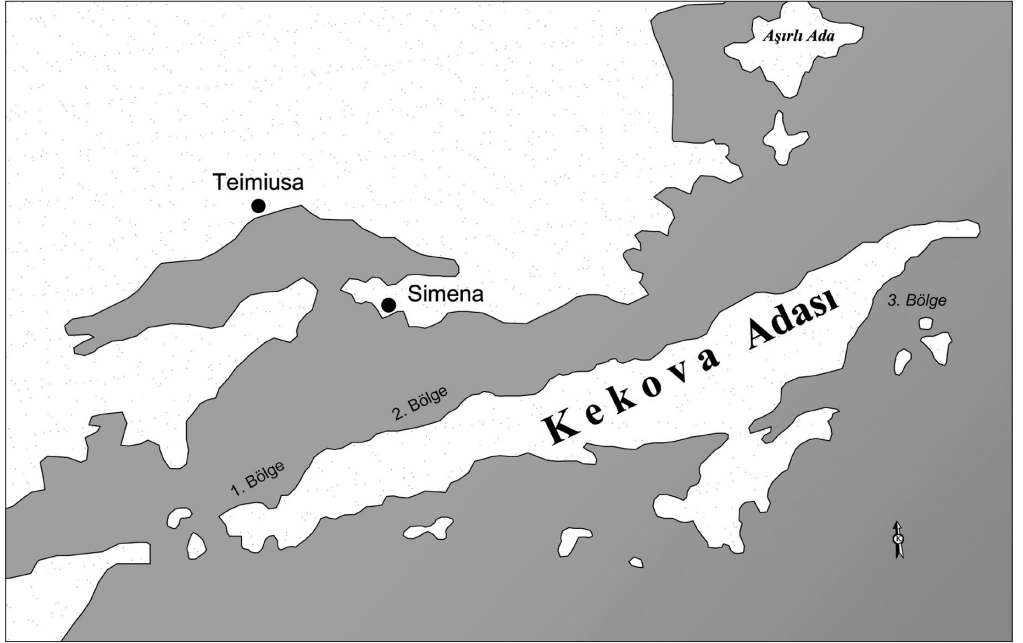

Fig 6 Kekova Adası 2012-2013 Yılı Sualtı Araştırma Alanları.

